

Steinunn Kristjánsdóttir

Kirkja og kirkjugarður á Þórarinsstöðum í Seyðisfirði

Áfangaskýrsla fornleifarannsókna sumarið 1998

Steinunn Kristjánsdóttir

Kirkja og kirkjugarður á Þórarinsstöðum í Seyðisfirði

Áfangaskýrsla fornleifarannsóknna sumarið 1998

Skýrslur Minjasafns Austurlands VII

© Steinunn Kristjánsdóttir 1999.

Skýrslur Minjasafns Austurlands VII.

Skýrslu þessa má eigi afrita með neinum hætti án leyfis höfundar og Minjasafns Austurlands.

Forsíðumynd: Ein af stoðarholum stafkirkjunnar á Þórarinsstöðum. Á myndinni má sjá Þórunni Hrund Óladóttur þjóðfræðing og Tryggva Má Ingvason landfræðinema.

ISBN 9979-9287-5-1.

Efnisyfirlit

Inngangsorð	5
Fundur kirkjugarðsins á Þórarinsstöðum	5
Fornleifauppgröftur á Þórarinsstöðum árið 1998.....	7
Kirkja	7
Grafir.....	9
Merkir gripir	12
Niðurstöður uppgraftrarins 1998	14
Stafkirkjur eða hof?	14
Grafreitir úr heiðni eða kristni?.....	15
Framhald rannsóknarinnar	16
Heimildaskrá.....	18
Fylgiskjöl	20
Kolefnisalcúrsgreiningar	21
Greining gjóskulaga.....	22
Viðargreining	29
Jarðlagaskrá	44
Munaskrá	45

Inngangsorð

Sumarið 1998 fór fram fornleifauppgröftur á Þórarinsstöðum í Seyðisfirði. Uppgröfturinn var liður í þriggja ára rannsóknarverkefni skýrsluhöfundar og Minjasafns Austurlands. Verkefnið ber yfirskriftina *Mörk heiðni og kristni* og miðar að því að rannsaka fyrstu trúarbragðaskipti Íslendinga. Efni rannsóknarinnar er að stærstum hluta sótt í fornleifar á Austurlandi sem taldar eru tengjast kristnitökutímanum eða iðkun heiðins siðar á landnáms- og söguöld. Fyrsta fornleifarannsókn verkefnisins fólst í uppgreftri á Geirsstöðum í Hróarstungu sumarið 1997 en þar var rannsökuð kirkja frá lokum 10. aldar.¹

Áætlað er að vinna við verkefnið standi yfir til ársins 2000. Unnið verður að fornleifarannsóknnum vegna þess á sumrin en úrvinnsla þeirra gagna sem aflað verður mun fara fram á veturna. Síðasta ár verkefnisins verður eingöngu notað til heildarúrvinnslu gagna frá fornleifarannsóknunum. Þá verða niðurstöður jafnframt tengdar rannsóknnum á sama viðfangsefni en innan annara faggreina, svo sem sagnfræði, guðfræði og þjóðfræði.

Síðastliðið sumar var byrjað á öðrum fornleifauppgreftri rannsóknarinnar, nú á Þórarinsstöðum í Seyðisfirði. Þar fundust leifar kirkju og kirkjugarðs árið 1938. Þórarinsstaðir þóttu einkum áhugaverðir sem rannsóknarstaður innan ramma rannsóknarverkefnis Minjasafnsins vegna þess að fundaraðstæður bentu til þess að hér væri um að ræða minjar frá mótunarárum kristinnar trúar á Íslandi. Munnmælasögur hermdu að þarna hefði staðið bænhús eða kirkja og samkvæmt máldögum frá síðari hluta 14. aldar var kirkjan aflögð þegar máldaginn var skráður.²

Það er alltaf erfitt að vita áður en uppgroftur fer fram hvort rannsóknarstaðurinn leiði í ljós nýjar upplýsingar sem tengjast viðfangsefninu eða ekki. Venjulega þarf að gera forkönnun, t.d. í formi einfaldrá könnunarskurða, á staðum áður en uppgroftur hefst. Samt sem áður er alltaf tekin viss áhætta við staðarvalið því ef allt væri vitað um hann fyrirfram þá væri rannsókn óþörf.

Í tilfalli Þórarinsstaða í Seyðisfirði var treyst á lýsingu Sigurðar Magnússonar, fyrrum vinnumanns á Þórarinsstöðum sem uppgötvaði minjarnar þar á sínum tíma og skráði jafnóðum allt hjá sér sem fyrir augu bar. Greinargerð Sigurðar um kirkjuna og kirkjugarðsleifarnar á Þórarinsstöðum í Seyðisfirði er einkar skýr og skilmerkileg, allar mælingar og lýsingar virðast hárréttar eins og um forkönnun væri að ræða.

Fundur kirkjugarðsins á Þórarinsstöðum

Kirkjugarðurinn á Þórarinsstöðum í Seyðisfirði var uppgötvaður haustið 1938 þegar verið var að grafa fyrir súrheysgryfju til að geyma hey í yfir veturinn á bænum. Ákveðið var að gryfjan skyldi grafin á svokölluðu Hólatúni skammt innan við íbúðarhúsið á bænum.

Súrheysgryfjan sem Sigurður Magnússon gróf ásamt Birni Björnssyni vinnumanni, var 3,5 metrar í þvermál og dýpt hennar um það bil 2 metrar. Fljótlega eftir að þeir Sigurður og Björn hófu gröftinn kom í ljós veggur úr nokkrum stórum steinum, sem lá yfir gryfjuna þvera frá austri til vesturs. Skömmu síðar fundu þeir beinagrind af manni rétt utan við vegginn, aðeins 70 cm undir yfirborðinu. Beinagrindin var heilleg og mældist 1,69 cm á lengd.³

¹ Steinunn Kristjánsdóttir 1997:70-81, 1998a.

² Íslenskt fornbréfasafn III 1896:223.

³ Sigurður Magnússon 1992:36.

Mynd 1. Bærinn Þórarinsstaðir er nú í eyði. Hann stóð í sunnanverðum Seyðisfirði, um 10 kílómetra utan við núverandi kauptún í firðinum. Bærinn er merktur inn á kortið með krossi.

Sigurður ákvað þegar í stað að hætta greftri og tilkynnti sýslumanni, Hjálmari Vilhjálmssyni, um fundinn sem síðan kom tilkynningunni áfram til Matthíasar Þórðarsonar þjóðminjavarðar. Ekki reyndist unnt að rannsaka staðinn þá með fornleifarannsókn. Vegna þess að vetrarforði skepnanna á bænum lá undir skemmdum var ákveðið að ljúka við gerð súrheysgryfjuna þrátt fyrir fund minjanna.⁴

Greftrinnum var því haldið áfram. Fljótlega var komið niður á um 0,50 meters þykkt urðarlag, sem Sigurður taldi vera gamalt aurhlaup. Undir urðarlaginu tók moldarlag við. Þar urðu þeir Sigurður og Björn varir við stóra steina sem var raðað upp í 1,20 metra langa lengju. Steinaröð þessi snéri austur vestur og hvarf inn undir vegg gryfjunnar.⁵ Vegna nákvæmra fyrirmæla um hversu stór gryfjan átti að verða grófu þeir ekki út fyrir enda steinaraðarinnar.

⁴ Sigurður Magnússon 1992:36-37.

⁵ Sigurður Magnússon 1992:37.

Sigurður og Björn hreinsuðu því næst moldina af steinalengjunni og fjarlægðu svo steinana úr gryfjunni. Þegar þeir byrjuðu að bera steinana burtu varð þeim ljóst að steinarnar tilheyrðu gröf sem var hlaðin úr grjóti. Beinir sem lágu í steinkistunni voru frekar illa varðveitt og virtist Sigurði sem þau væru af hávöxnum manni. Steinkistuna fundu þeir á 1,30 m dýpi. Þessi gröf fannst sunnan við hlaðna vegginn sem Sigurður og Björn fundu fyrst eftir að þeir byrjuðu að grafa fyrir gryfjunni. Fyrirnefnda gröfin lá aftur á móti norðan við vegginn, rétt undir grassverðinum.⁶

Sigurður og Björn héldu enn áfram við að grafa fyrir súrheysgryfjunni. Nú komu þeir niður á undarlega "holu" á 1,50 metra dýpi við suðvesturbarm gryfjunnar. Að sögn Sigurðar var hún nánast ferköntuð og mældist um 35 cm á hvern kant. Í holunni voru leifar einhvers sem Sigurður og Björn kunnu ekki skil á.⁷ Holan hefur að öllum líkindum verið ein af stoðarholum kirkjunnar sem síðan uppgötvaðist við uppgroftinn sumarið 1998.

Fornleifauppgroftur á Þórarinsstöðum árið 1998

Uppgroftur á Þórarinsstöðum hófst mánudaginn 16. júní og stóð yfir til föstudagsins 14. ágúst sumarið 1998. Veðrið var mjög slæmt nánast allan þennan tíma. Flesta daga var þoka og hitinn var yfirleitt milli 5 og 10 gráður á daginn. Nokkra daga fór þó hitinn yfir 20 stig. Sólar dagar voru að sama skapi afskaplega fáir og tvisvar gránaði í fjöll á tímabilinu. Samt sem áður var unnið næstum alla virka daga sumarsins við uppgroftinn. Þá daga sem ekki var hægt að vera við útivinnu, var unnið við úrvinnslu og frágang gagna frá uppgroftinum á Minjasafni Austurlands á Egilsstöðum.

Það var mjög erfitt að átta sig á umfangi minjana, þar sem ekki mótaði fyrir þeim á yfirborðinu. Fyrsta daginn var 10 x 13 metra stórt rannsóknarsvæði opnað með gröfu norðan og vestan við sætheysgryfjuna sem gerð var árið 1938. Síðar um sumarið var svæðið stækkað um þrjú metra í austur.

Margt athyglisvert átti síðan eftir að koma fram á þeim svæðum sem opnuð voru. Um mitt sumar fundust leifar kirkjunnar og um leið varð ljóst að hún hafði verið reist úr timbri með niðurgroftum hornstöfum.

Kirkja

Timburkirkjan á Þórarinsstöðum er sú fyrsta sinnar tegundar sem uppgötvast við fornleifauppgroft hérlendis en kirkjubygginga af þessari gerð er oft getið í rituðum heimildum. Slíkar kirkjur hafa fundist í öllum nágrennalöndum okkar, þ.e. á Bretlandseyjunum, Færeyjum, Grænlandi og í Skandinavísku löndunum.⁸ Þær eru venjulega kallaðar stafkirkjur en stundum stólpakirkjur ef stoðir þeirra hafa verið niðurgrofnar.

Það er ekki hægt að segja að það sé til nein einhlít gerð eða típa af stafkirkjum, heldur hafa þær allar sitt séreinkenni.⁹ Það sem sameinar þessar timburbyggingar miðalda er fyrst og fremst aðferðin sem notuð var við gerð þeirra. Stafkirkjurnar eru byggðar úr svokölluðu stafverki. Það samanstendur af stoðum, viðarflekum á milli þeirra, aurstokks og syllum sem festa stafverkið saman. Stafverkið myndar þannig heilan vegg. Oft standa stoðirnar eingöngu í hornum bygginganna. Sumar stafkirkjur

⁶ Sigurður Magnússon 1992:38.

⁷ Sigurður Magnússon 1992:37.

⁸ Hörður Ágústsson 1984:66-70.

⁹ Christie 1981:139, 174, 205.

eru byggðar með nokkrum stoðum í hverjum útvegg og enn aðrar hafa stoðir einnig inni í miðju skipi. Stafverkið hvílir venjulega allt á flötum undirstöðusteinum, nema í elstu gerðum stafkirkna þar sem stoðirnar standa í djúpum stoðarholum.¹⁰

Stafverkið á sér langa sögu og flókna. Byggingaraðferðin er talin eiga uppruna sinn að rekja í gerð veraldlegra íveruhúsa í Evrópu þegar á steinöld. Íveruhús voru byggð með þessum hætti allt fram til síðmiðalda. Talið er að fyrstu kirkjur hafi verið reistar úr timbri með þessari aðferð vegna þeirrar einföldu ástæðu að stafverkstæknin var algengasta byggingaaðferðin á tímum kristnitöku í Mið- og Norður-Evrópu. Kirkjur af rómanskri gerð byggðar úr steini leystu síðan stafkirkjurnar af hólmi í nánast öllum löndum meginlands Evrópu á 12.- og 13. öld. Timburkirkjur hafa aftur á móti verið reistar í Noregi allt fram á okkar daga.¹¹

Lítið hafði varðveist af timbrinu sem kirkjan á Þórarinsstöðum var byggð úr. Þær leifar stafverks hennar sem varðveist höfðu voru endar hornstoðanna. Aftur á móti mátti vel greina flötu steinana sem stafverkið hefur hvílt á, svo og stoðarholur hornstoðanna. Hluti timburgólfs hafði einnig varðveist, auk þess sem mátti greina einstaka viðarleifar hér og þar um allan grunn kirkjunnar sem og utan við hana. Gólf kirkjunnar hefur verið hellulagt við innganginn en klætt með timbri í kór og miðskipi. Við innganginn fannst enn fremur stór dyrahella og tveir stoðarsteinar beggja vegna hennar. Á þeim hafa dyrastafirnar staðið. Þak kirkjunnar hefur líklega verið úr timbri en klætt með torfi.

Almennt er talið að íslenskar kirkjur hafi verið klæddar að utan með torfi og grjóti til einangrunar og verndunar gegn vatni og vindum. Stafverkið hefur þá staðið innanvert við hlaðna veggina.¹² Þannig var kirkjan á Þórarinsstöðum byggð. Utan við hina meintu langveggi hennar fundust fjórir stórir steinar í beinni röð, sem mynduðu þannig einfaldan skjólvegg. Steinarnir höfðu að hluta til verið klæddir með torfi. Skjólveggur þessi var ekki hár, u.þ.b. 60 cm að meðaltali, enda ekki um hleðslu að ræða. Hann hefur því ekki náð hátt upp á timburveggi kirkjunnar, heldur hefur hann einungis einangrað neðri hluta þeirra.

Við sitt hvorn enda flötu steinanna, sem stafverkið hefur hvílt á, fundust tvær af stoðarholunum fjórum. Þriðja stoðarholan fannst fjórum metrum norðan við umræddan langvegg og tæpum metra í vestur frá súrheysgryfjunni. Stoðarholurnar voru djúpar, allt að 70 cm hver þeirra, með steinhellum í botni (forsíðumynd). Þvermál þeirrar stærstu var 70 cm. Sú minnsta mældist 60 cm í þvermál. Stoðarholurnar hafa verið þéttar með steinum sem hafði verið þrýst niður meðfram stoðunum. Því leit út sem að þær væru klæddar að innan með steinum. Í einni stoðarholunni fundust tvær tennur úr svíni.¹³

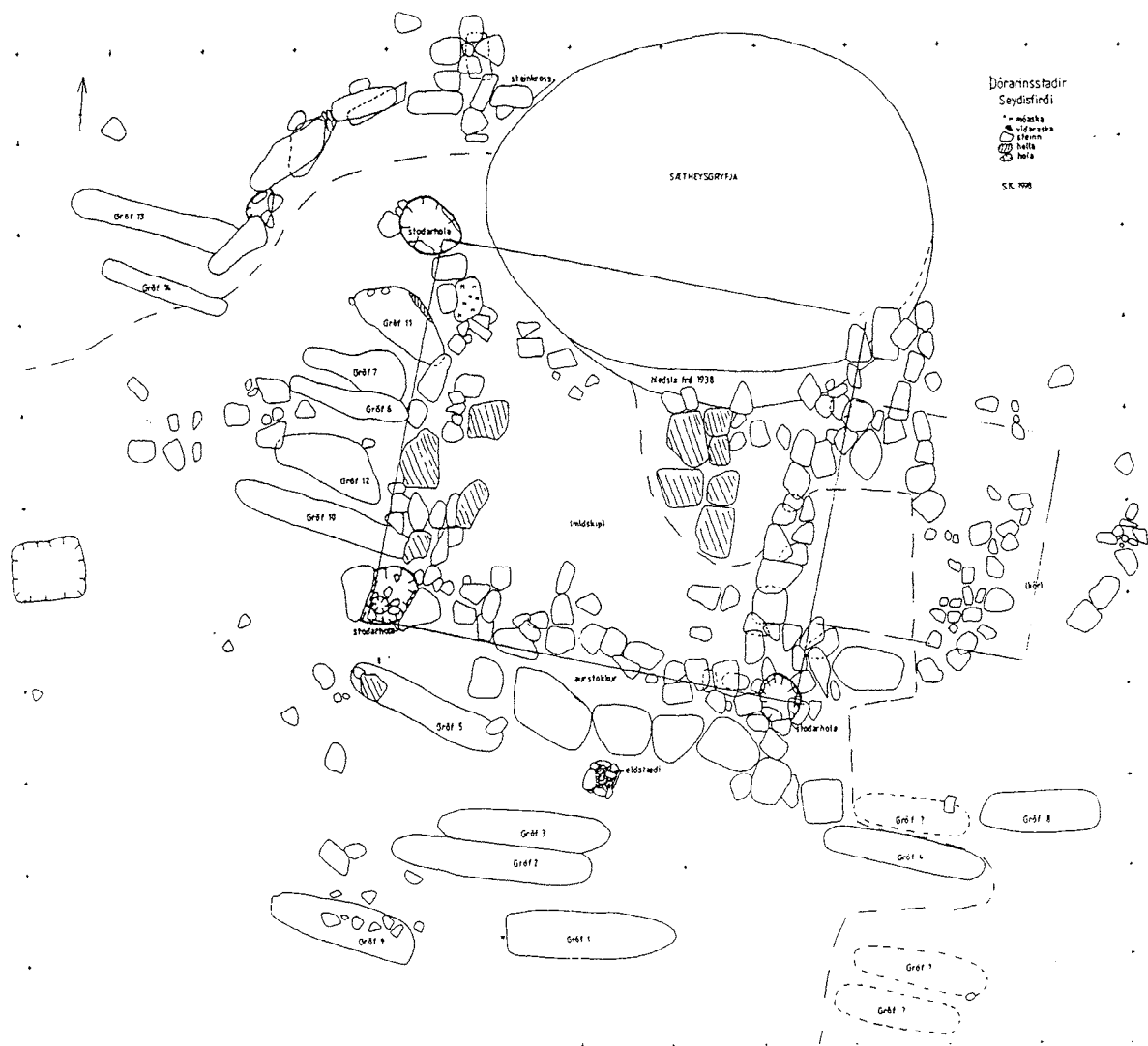
Lýsing Sigurðar kemur vel heim og saman við þær uppgötvanir sem gerðar voru við uppgröftinn á Þórarinsstöðum sumarið 1998. Svo virðist sem að nyrðri langveggur kirkjunnar, þ.e. skjólveggur og undirstöðusteinur stafverksins, og fjórða stoðarholan hafi verið grafin burtu þegar súrheysgryfjan var gerð á sínum tíma. Skjólveggurinn sem Sigurður fann hafði stefnu frá austri til vesturs eins og sá sem fannst við fornleifauppgröftinn 1998. Þessir veggir hafa því greinilega verið samsíða og um fjórir metrar í milli þeirra. Við enda veggjarins fann Sigurður síðan hólfíð sem líklega var fjórða stoðarholan.

¹⁰ Christie 1970:10, 1981:187-203; Hjörleifur Stefánsson 1997:26.

¹¹ Christie 1981:174.

¹² Margrét Hermanns-Auðardóttir 1995:6.

¹³ Samkvæmt greiningu Dr. Leif Jonsson ostologs við Gautaborgarháskóla.

Mynd 2. Grunnur timburkirkjunnar á Þórarinsstöðum. Teikningin er ekki fullgerð þar sem ekki hefur enn verið lokið við uppgröft á allri kirkjunni.

Aðalskip kirkjunnar hefur, samkvæmt því sem greint var frá hér að ofan, verið um 8 metra langt og 4 metra breitt að innanmáli en rannsókn á kirkjunni er enn ekki lokið svo heildarstærð hennar er enn óljós (mynd 2). Enn er eftir að grafa upp hluta kórsins. Gerð hans mun væntanlega skýrast með áframhaldandi rannsóknum á staðnum.

Grafir

Samtals voru rannsakaðar fjórtán grafir við uppgröftinn á Þórarinsstöðum sumarið 1998 (mynd 2). Nú er vitað um fjórar grafir til viðbótar þessum fjórtán og verða þær kannaðar sumarið 1999 um leið og klárað verður að grafa kirkjuna upp. Minnt skal á að sumarið 1938 fundust tvær grafir. Samtala þekktra grafa við kirkjuna á Þórarinsstöðum er því 20 grafir.

Í eftirfarandi töflu er greint nánar frá gröfunum sem fundust á Þórarinsstöðum sumarið 1999:

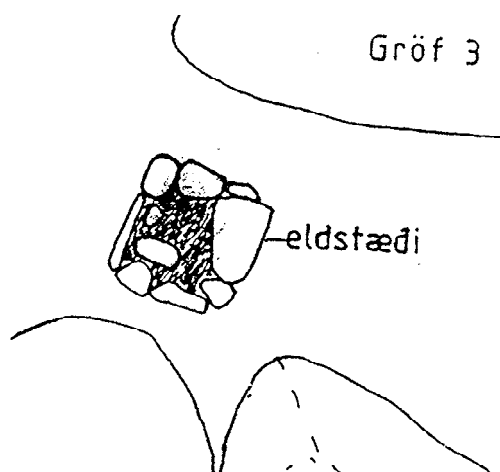
Nr.	Stærð	Bein	Tennur	Kista	Greiningar	Sérstök einkenni
1	1,95 x 50	x	17		Fullorðinn einstaklingur.	Kol. Lá á vinstri hlið með andlitið á móti suðri. Gröfin afmörkuð með smásteinum á köntum.
2	2,10 x 40	x	32	x	Fullorðinn einstaklingur.	Kol. Lá á vinstri hlið með andlitið á móti suðri.
3		x	30	x	Eldri kona (mature). Bein C14 aldursgr. AD 875-980.	Kol. Lá á vinstri hlið með andlitið á móti suðri.
4	1,80 x 38					Kolalag í botni. Gröfin vel afmörkuð á yfirborði.
5	1,80 x 36		20		Fullorðinn einstaklingur.	Kol. Eitt brennt dýrabein fannst í gröfinni.
6	1,32 x 30	x	20		Fullorðinn einstaklingur.	Kol í miklu magni. Lá á bakinu með bogin hné. Gröfin var þakin með steinheilum.
7	1,20 x 22-50				Kol greind sem brennd eik.	Mikið magn af kolum og eitt brennt dýrabein fannst í gröfinni. Ein stór steinhella í botni hennar.
8	Órannsókuð.					
9	1,62 x 44			x	Kol greind sem brennt birki. Fullorðinn einstaklingur.	Kol. Gröfin afmörkuð óreglulega með steinum.
10	2,05 x 30		20		Fullorðinn einstaklingur.	Kol. Tvær steinhellur lágu við höfuðlagið. Ein af stoðarholum kirkjunnar náði inn í gröfina.
11	1,20 x 60	x	30		Kol greind sem brennt lerki. Gamall einst.	Kol. Lá á bakinu með bein hné.
12	1,30 x 58	x	30		Fullorðinn einstaklingur.	Kol. Lá á bakinu með bogin hné.
13	1,84 x 30	x	20	x	Gamall einst. Bein C14 gr.: AD1045-1115.	Kol. Lá á bakinu með bein hné. Járnaglar.
14	1,42 x 22	x	20	x	Gamall einstaklingur.	Kol. Lá á bakinu með beina fætur. Járnaglar.

Grafirnar snéru allar í höfuðáttirnar austur/vestur eins og kirkjubyggingin sjálf. Þær fundust allt í kringum hana. Tvær grafanna lágu rétt utan við innganginn í hana, tvær aðrar nokkrum metrum í norðvestur frá henni. Hinar grafirnar lágu yfirleitt þétt við vegg kirkjunnar á allar hliðar. Vitað er um eina órannsakaða gröf í grunni kirkjunnar og önnur þeirra grafa sem fundust árið 1938 fannst innan við nyrðri langvegg hennar.

Varðveisluskilyrði eru yfirleitt slæm á Þórarinsstöðum og því var nánast ekkert eftir af beinagrindunum í gröfunum. Í mörgum þeirra fundust aðeins tennur einar leifa, sumar grafirnar voru tómar og í enn öðrum fundust bara kol en engin bein. Í nokkrum gröfunum fundust sæmilega heillegar beinagrindur sem hægt er að nota í aldurs- og mannfræðilegar greiningar en engin beinagrindanna er alveg heil. Kol fundust annars í öllum gröfunum fjórtán sem rannsakaðar voru sumarið 1999.

Varveisluskilyrðin fara mikið eftir jarðveginum sem grafið er í. Beinin geymast betur í þéttri mold en grófum steinblönduðum jarðvegi. Sumar grafirnar voru grafnar niður í jökulruðninginn sem gerði það að verkum að beinin varðveittust illa. Nokkrar beinagrindurnar fundust rétt undir yfirborðinu í moldakenndum jarðvegi. Þessar beinagrindur höfðu varðveist betur.

Reglur um töku grafa virðist ekki hafa verið fastmótaðar þegar kirkjugarðurinn á Þórarinsstöðum var í noktun. Þær voru misdjúpar og óreglulegar í lögun. Skýringin fyrir því hversu misjafnlega djúpt hinir látnu voru grafnir liggur sjálfsagt í því hvort frost var í jörðu eða ekki þegar viðkomandi gröf var tekin. Fundaraðstæður bentu jafnframt til að grafirnar hafi oft verið orpnar haugi. Fáar þeirra voru beinar og í sumum þeirra mátti greina leifar kista. Auk þess var greinilega reynt að hafa grafirnar sem minnstar. Minnstu grafirnar mældust rétt rúmir 20 cm á breidd þó þær væru allt að 2 m á lengd, enda kom fljótlega í ljós að hinir látnu höfðu í mörgum tilfellum verið jarðaðir liggjandi á hlið.

Mynd 3. Eldstæðið sem fannst í grafreitnum á Þórarinsstöðum. Teikning: Sófus Jóhannsson 1998.

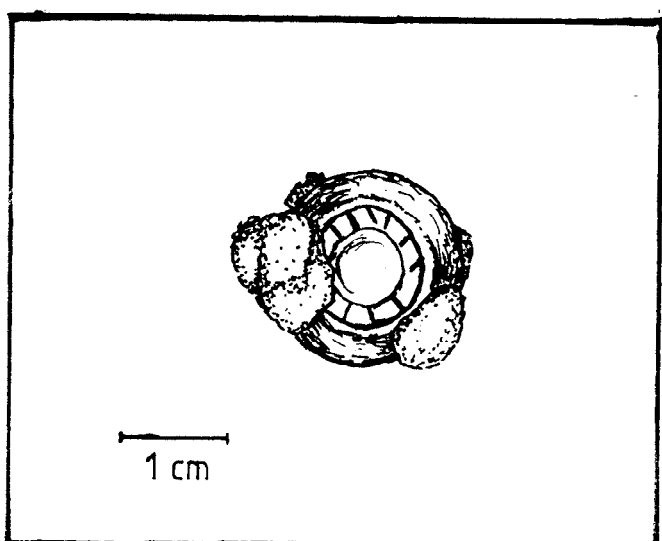
Í kirkjugarðinum fannst einnig lítið eldstæði, byggt úr steinum af ýmsum stærðum og gerðum (mynd 3). Eldstæðið mældist 30 x 37 cm á stærð. Í botni þess var steinhella og mikið magn af kolum, sem reyndust við greiningu vera blanda af brenndu birki og víði. Sýni var tekið af birkikolumum og þau send til kolefnisaldurgreiningar í Þrándheimi. Niðurstöður greiningarinnar sýndu að kolin voru brennd einhverntíma á tímabilinu AD 965-1015.¹⁴

¹⁴ Leiðréttur aldur, 1 sigma. Bráðabrigðaniðurstaða.

Ennfremur fundust brennd dýrabein, aðallega af sauðfé, á víð og dreif um allan kirkjugarðinn. Dýrabein voru greind af Dr. Leif Jonson, osteolog við Gautaborgarháskóla. Mannabein voru aftur á móti greind af Guðnýju Zoëga minjaverði Austurlands.

Merkir gripir

Við uppgröftinn á Þórarinsstöðum sumarið 1998 fundust merkast gripa ein sörvistala, tvö met og einn steinkross.¹⁵ Sörvistölur voru bornar um hálsinn, yfirleitt í ullarbandi. Þær voru algengt skart bæði meðal karla og kvenna á víkingaöld.¹⁶ Venjulega voru sörvistölur víkingaaldar gerðar úr rafi¹⁷ eða gleri en sörvistalan sem fannst á Þórarinsstöðum er úr steini. Fáar sörvistölur úr steini hafa fundist hér á landi. Þær voru sennilega sjaldgæfar, trúlega vegna þess að þær þóttu ódýr söluvarningur miðað við sörvistölur úr rafi og gleri sem mikið var verslað með á víkingaöld.¹⁸

Mynd 4. Blýmetið sem fannst í gólfi kirkjunnar á Þórarinsstöðum. Teikning: Steinunn Kristjánsdóttir 1998.

Metin tvö eru úr sitt hvorri málmtegundinni. Annað þeirra er úr bronsi en hitt úr blýi. Til forna var vegið með metum á vogarskálum og miðaðist þyngd metanna við staðlað vogarmál norrænna manna á víkingaöld. Sambærileg met, þeim er fundust á Þórarinsstöðum, hafa fundist í öllum nágrannalöndum okkar við N-Atlantshafið.

Blýmetið er mjög merkilegur gripur að því leyti að á tveimur hliðum þess eru tákni (mynd 4). Táknin á metinu ættu að geta sagt til um aldur þess en eins mögulega virði þyngdar þess. En svo virðist sem að táknið, sem prýðir umrætt met, sé óþekkt í Skandinavíu. Þarna gæti verið um séríslensk tákni sé að ræða. Kúlulaga lögun metsins bendir þó eindregið til þess að það hafi verið framleitt á víkingaöld.¹⁹

Algengt er að finna met meðal haugfjár í heiðnum gröfum. Þau eru því venjulega talin vera frá víkningaöld. Sem dæmi má nefna að sá heygði, sem fannst í kumlinu í Skriðdal haustið 1995, bar pyngju um mittið. Pyngjan innihélt fjögur met, enska mynt

¹⁵ Rétt er að geta þess hér að við uppgröftinn á Þórarinsstöðum fundust einnig margir gripir úr járn, sem allir voru það ryðgaðir að erfitt er að átta sig á lögun þeirra. Þessir járngrípur eru nú í forvörslu hjá Dr. Kristínu Huld Sigurðardóttur prófessor við Háskólann í Osló. Að forvörslu lokinni verður fyrst hægt að sjá um hvaða gripi er hér að ræða.

¹⁶ Kristján Eldjárn 1956:327.

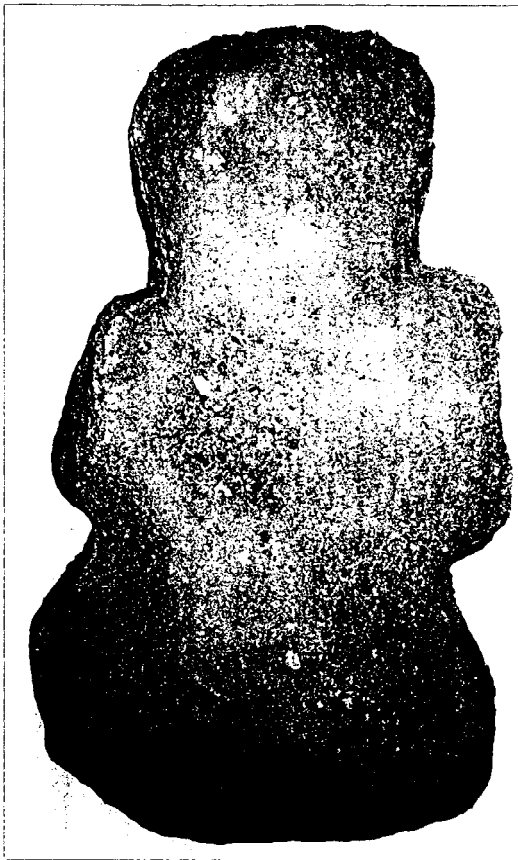
¹⁷ Raf er trjákvöða.

¹⁸ Kristján Eldjárn 1956:329-330.

¹⁹ Unn Pedersen, doktorsgráðunemi við Oslóarháskóla, hefur gert ítarlegar rannsóknir á umræddu meti.

og eldtinumola.²⁰ Áður en metin í Skriðdalskumlinu fundust höfðu samtals 55 met fundist á Íslandi, ýmist í kumlum eða á stöðum sem tengjast verslun eða farmennsku.²¹ Nú urðu metin samtals 61 með fundi metanna á Þórarinsstöðum.

Sörvistalan og metin fundust í gólfi kirkjunnar á Þórarinsstöðum. Mörgum kann að þykja það undarlegt að þessir gripir skulu hafa fundist þar vegna þess að hér er um að ræða byggingu sem ætluð er trúarathöfnum. Það er þó tiltölulega algengt að finna slíka muni í kirkjum frá fyrri hluta miðalda. Talið er að kirkjubyggingar hafi almennt verið notaðar sem geymslur fyrir verslunarvarning á milli þess sem trúarlegar athafnir fóru fram þar.²² Líklega var það eins með kirkjuna á Þórarinsstöðum. Metin og sörvistalan benda ótvírætt til verslunar og viðskipta á staðnum eftir að kirkjan var reist þar, sem skýrir tilkomu gripanna í gólfi hennar.

Mynd 5. Krossinn sem fannst á Þórarinsstöðum í Seyðisfirði stóð á undirstöðu úr torfi og grjóti við norðurhlíð stafkirkjunnar. Hann er 45 cm hár, höggvinn í móberg.

Steinkrossinn sem fannst við uppgröftinn er trúlega einn elsti tilhöggni krossinn sem fundist hefur hingað til hér á landi. Hann er höggvinn í móberg og er um 45 cm hár. Krossinn hefur staðið norðan við nyrðri langvegg stafkirkjunnar, á undirstöðu úr torfi og grjóti. Hann er jafnarma og nokkuð óreglulegur í lögun eins og títt virðist hafa verið með krossa sem eru tímasettir til mótunarára kristinnar trúar í Norður-Evrópu.

Víða í Skandinavíu hafa fundist steinkrossar frá fyrstu árum kristni við fornleifarannsóknir. Flestir krossanna hafa fundist við kristna grafreiti. Þessir grafreitir hafa það sameiginlegt að hafa í fyrstunni verið notaðir í heiðnum sið og þeim síðar breytt í kirkjugarða. Margir fræðimenn telja skýringuna á þessu liggja í því að þegar

²⁰ Steinunn Kristjánsdóttir 1998b:4.

²¹ Margrét Hermanns-Auðardóttir 1995:4.

²² Margrét Hermanns-Auðardóttir 1995:6.

heiðnir menn tóku kristna trú reyndu þeir að kristna látna forfeður sína með því að koma fyrir kristnum táknum á gröfum þeirra.²³

Steinkrossar hafa tvisvar áður fundist við uppgröft á Íslandi. Í báðum þessum tilfellum er um brot af krossum að ræða en krossinn frá Þórarinsstöðum var aftur á móti heill. Annað þeirra brota, sem áður hafa fundist hélendis, er hluti af armi úr írskum krossi en það fannst við uppgröft á kirkju á Stöng í Þjórsárdal.²⁴ Hitt brotið fannst við uppgröft á klausturrústunum í Viðey á Kollafirði. Stangarkrossinn er líklega frá síðari hluta 10. aldar en aldur Viðeyjarkrossins er óviss.

Niðurstöður uppgraftrarins 1998

Flötu steinarnir, sem stafverk kirkjunnar á Þórarinsstöðum hefur hvílt á, svo og stoðarholurnar þrjár vitna óbyggjandi til um að kirkjan hafi verið byggð í hinum þekktu stafverksstíl. Viðargreiningin, sem gerð var á timburleifum sem fundust í kirkjugrunninum, sýndi einnig fram á að kirkjan var byggð úr rekaviði. Hún var reist úr tvenns konar viðartegundum, lerki og furu, sem bendir til þess að efniviði í hana hafi verið safnað saman af fjörum Seyðisfjarðar þar sem mikið rekur af þessum viðartegundum.

Niðurstöður kolefnisaldursgreininganna benda til þess að jarðsett hafi verið á Þórarinsstöðum bæði fyrir og eftir kristnitöku. Mannabein úr gröfum 3 og 13 voru greind til AD 875-980 og AD 1005-1220.²⁵ Birkikol, sem fundust í eldstæðinu, voru greind til AD 965-1015.²⁶

Stafkirkjur eða hof ?

Ekki hefur reynst unnt að aldursgreina kirkjubygginguna sjálfa með hefðbundnum aldursgreiningaraðferðum, s.s. C14 eða trjáhringatalningu, vegna þess að hún var eins og áður sagði byggð úr rekaviði. Því verður að leita til formgerðarfræðinnar í þessu tilliti, sem sýnir að sambærilegar kirkjur voru reistar í Skandinavíu fyrst um miðja 11. öld.²⁷ Þetta á jafnt við öll Skandinavísku löndin, þó kristnin hafi ekki verið lögtekin á sama tíma í öllum löndunum þremur. Hornstoðir stafkirkna voru ýmist grafnar í jörðu eða láttnar standa á flötum stoðarsteinum í gólfi. Talið er að stoðarsteinar hafi leyst niðurgrafnar stoðarholur af hólmi er leið á 11. öld.²⁸ Hornstoðir kirkjunnar á Þórarinsstöðum voru grafnar niður í djúpar stoðarholur eins og gert var á 10. öld við byggingu elstu timburkirkja norðurlanda.

Kirkjur og sú sem fannst á Þórarinsstöðum hafa fundist mjög víða við fornleifarannsóknir í suðurhluta Skandinavíu. Sem dæmi má nefna hafa slíkar kirkjur fundist í Lisbjerg í Danmörku²⁹, Eskilstuna í Svíþjóð, á Mæri og í Kaupangi í Noregi³⁰. Grunnar þessara kirkna hafa allir fundist við fornleifarannsóknir í gólfi uppistandandi staf- eða steinkirkna.³¹

²³ Birkeli 1973; Fuglestedt og Hernes 1996:145-147; Skre 1998:9.

²⁴ Vilhjálmur Örn Vilhjálmsson 1996:133.

²⁵ 1 sigma, leiðréttur aldur. Beta-125589 og 125007.

²⁶ 1 sigma, leiðréttur aldur.

²⁷ Christie 1981:174; Skre 1995:215.

²⁸ Christie 1970:12, 1981:174.

²⁹ Jeppesen och Madsen 1997:155.

³⁰ Bergner 1987:17-25.

³¹ Christie 1981:174.

Engin stafkirkja með niðurgrofnum hornstöfum er til varðveitt á Norðurlöndum. Þær stafkirkjur sem enn standa uppi, s.s. Urnes kirkja í Noregi, eru ekki byggðar með niðurgrofnum hornstöfum. Þær eru því sagðar tilheyrja annarri kynslóð stafkirkna en þær með niðurgrofnu hornstöðunum þeirri fyrstu.³² Byggingarlag stafkirkna af fyrstu kynslóð því umdeilt. Sumir telja jafnvel að þær byggingar sem fundist hafa í grunnum staf- eða steinkirkna og hafa niðurgrafna hornstafi, séu ekki leifar elstu kirkna á viðkomandi stöðum heldur séu þær leifar hofa úr heiðnum sið.³³

Reikna má með að hætt hafi verið að láta hornstöðir stafkirkna standa í stoðarholum vegna þess hve auðveldlega stoðirnar rotuðu á þann hátt. Á Þórarinsstöðum var þó greinilega reynt að koma í veg fyrir að stoðirnar rotuðu með að sviða þann enda þeirra er stóð ofan í jörðinni. Í tveimur stoðarholunum fundust leifar af brenndum viðarleifum en í einni stoðarholunni var viðurinn óbrenndur.

Grafreitir úr heiðni eða kristni ?

Erfitt er að fullyrða um hvort grafreitir á Þórarinsstöðum hafi verið notaðar sem kristinn kirkjugarður allt frá upphafi, og einnig þá áður en kristnin var lögtekin á Íslandi, eða ekki. Þeir grafsiðir sem tíðkuðust á Þórarinsstöðum gætu ennfremur bent til þess að íslensk frumkristni hafi ekki greint sig mikið frá heiðnum grafsiðum, nema ef vera skyldi að umræddur grafreitir hafi í fyrstunni verið notaðar í heiðni og síðar í kristni.

Það hlýtur að teljast afar sérstakt að sumir þeirra sem jarðaðir voru á Þórarinsstöðum voru lagðir í gróf sína liggjandi á hlið með beina fætur eða á bakinu með bogna fætur. Fyrirnefnda grafstellingin hefur aðeins fundist tvisvar áður við fornleifarannsóknir hér á landi, í annað skiptið í kumli hjá bænum Smyrlabergi í Torfulækjarhreppi³⁴ og í hitt skiptið í kirkjugarðinum á Skeljastöðum í Þjórsárdal³⁵ sem talinn er vera frá fyrstu árum kristni hérlendis eins og kirkjugarðurinn á Þórarinsstöðum. Síðarnefnda grafstellingin er eingöngu talin hafa tíðkast í heiðnum sið.

Fleiri atriði komu í ljós við rannsóknina á Þórarinsstöðum sem sýndu fram á blöndun heiðinna og kristinna trúarháttanna. Til dæmis má nefna að í öllum gröfunum þar fannst mikið magn af kolum. Sá siður tíðkaðist nánast eingöngu í heiðni og er talinn tilheyrja grafsiðum þess tíma.³⁶ Þó kemur fyrir að kol finnist í kristnum gröfum en þá er aðeins um að ræða einstaka kolbita, sem taldir eru hafa verið notaðir til að eyða nálykt.³⁷

Í kirkjugarðinum á Þórarinsstöðum fannst eins og áður sagði lítið eldstæði með miklu magni af kolum í. Eldstæðið fannst sunnan við syðri langvegg kirkjunnar og skammt frá þremur gröfum. Greining á kolunum sýndi að þarna hafði aðallega verið brennt birki og víðir. Athygli vakti einnig að ein þeirra grafa sem lá nálægt eldstæðinu innihélt einnig brennt birki. Því má geta sér til um að þarna hafi kol verið brennd til að strá síðan í grafirnar. Í Skandinavíu eru til dæmi þess að bál hafi verið kveikt á grafstæðum við útfarir í heiðnum sið. Einnig getur vel verið að eldstæðið hafi verið notað við byggingu kirkjunnar, til dæmis þegar endar hornstöðanna voru sviðnir til varnar gegn fúa.

Steinkistan sem Sigurður lýsir í greinargerð sinni er ennfremur afar sérstök. Steinkistur hafa aldrei áður fundist í kristnum kirkjugörðum miðalda á Íslandi, að

³² Christie 1981:213.

³³ Lidén 1969:20; Gräslund 1992:131.

³⁴ Kristján Eldjárn 1956:98 ff

³⁵ Matthías Þórðarson 1943:136.

³⁶ Bjarni F. Einarsson 1998:29.

³⁷ Mjöll Snæsdóttir 1988:19.

undanskilinni steinkistu Páls biskups Jónssonar sem var jarðsettur snemma á 13. öld í kirkjugarði dómkirkjunnar í Skálholti. Kista Páls biskups var höggvin í stein en ekki hlaðin úr grjóti eins og sú sem fannst á Þórarinsstöðum haustið 1938.³⁸ Hlaðnar steinkistur, eða steinþrær, hafa aftur á móti þvisvar sinnum fundist í heiðnum gröfum hér á landi.³⁹

Áttahorf grafreitsins og kirkjunnar á Þórarinsstöðum gæti bent til iðkunar kristins siðar á staðnum. Beinagrindur þær sem fundust í gröfunum lágu einnig með höfuðið í vestur, samkvæmt reglum kristinnar trúar. Hinir látnu áttu nefnilega að rísa á móti austri, þaðan sem ljósið átti uppruna sinn í gegnum Jesú Krist.⁴⁰

Annað atriði ber að athuga í þessu sambandi. Rannsóknir hafa sýnt fram á að kuml úr heiðnum sið á Íslandi geta haft öll möguleg áttahorf.⁴¹ Hinum heiðnu virðist hafa verið ætlað að rísa á móti opnu hafi, því flest íslensku kumlin liggja eins og firðirnir, dalirnir eða fjöllin. Staðsetning kumla virðist því ekki ráðast af áttahorfinu heldur af landslaginu umhverfis viðkomandi kuml. Grafreiturnar á Þórarinsstöðum liggja í sömu stefnu og fjörðurinn sjálfur, í austur-vestur. Þeir sem þar liggja geta hafa átt að rísa upp á móti hafinu samkvæmt heiðnum sið, jafnvel sem á móti ljósi kristis í austri að kristnum sið.

Rétt er að minna á það að rannsóknum á Þórarinsstöðum er ekki lokið. Skýrsluhöfundur telur þó líklegt, sé tekið mið af þeim niðurstöðum sem nú liggja fyrir, að jarðsett hafi verið að heiðnum sið fyrst á staðnum. Við lögtöku kristinnar trúar um 1000 var síðan reistur kross á grafreitnum sem tákn um meðtöku hennar og þá fyrst jarðað þar að kristnum sið. Nokkru eftir það hefur kirkja verið reist í grafreitnum miðjum og honum þar með endanlega breytt í kirkjugarð.

Þróunin getur hafa verið í stuttu máli á þessa leið:

- 10. öld. Greftrun á sér stað í afmörkuðum reit að heiðnum sið, skammt utan við íveruhús Þórarinsstaða.
- Um 1000. Kristnitaka Íslendinga. Heiðnum grafreit á Þórarinsstöðum breytt í kristinn heimagrafreit. Kross reistur þar til merkis um meðtöku kristinnar trúar.
- 11. öld. Kirkja reist úr timbri í grafreitnum.
- Greftrun haldið áfram á staðnum, þar til kirkjan er lögð af trúlega snemma á 13. öld.

Framhald rannsóknarinnar

Í skýrslu þessari eru niðurstöður uppgraftrarinna á Þórarinsstöðum sumarið 1998 tundaðar. Ekki tókst í þessum fyrsta áfanga uppgraftrarinna að ljúka við rannsókn á kór kirkjunnar og enn er eftir að rannsaka nokkrar grafir sem liggja norðan og austan við hana. Uppgreftinum á Þórarinsstöðum verður því framhaldið sumarið 1999. Nú þegar hefur þó margt athyglisvert komið í ljós sem líklega mun fylla stórar eyður í sögu kristnitökufærlisins á Íslandi þó úrvinnsla gagna frá uppgræftinum sé mjög stutt á veg komin.

Það er Rannsóknarráð Íslands sem styrkir rannsókn Minjasafnsins með fjárframlögum en rannsóknin er einnig rekin með mótframlagi frá Rafaeldeild Evrópusambandsins. Mótframlag Evrópusambandsins er aðallega veitt í formi

³⁸ Jón Steffensen 1975:138.

³⁹ Kristján Eldjárn 1956:210.

⁴⁰ Nilsson 1994:48.

⁴¹ Kristján Eldjárn 1956:221 f.

vinnukrafts frá aðildarlöndum verkefnisins. Sumarið 1998 unnu þrír breskir og tveir ítalskir fornleifafræðingar við rannsóknina, auk fjögurra íslenskra fræðimanna.

Íslensku fræðimennirnir, sem ráðnir voru til rannsóknarinnar, voru eftirfarandi auk greinarhöfundar; Þórunn Hrund Óladóttir þjóðfræðingur, Sófus Jóhannsson sagnfræðingur, Margrét Gylfadóttir fornleifafræðingur og Tryggvi Már Ingvarsson landafræði- og sagnfræðinemi. Þeir sem komu erlendis frá voru Martin O'Hare, Barbara Rotundo og Silvia Panti, auk fornleifafræðinemanna Juliu Knight og Gareth Hatton.

Jafnframt barst okkur liðsauki í styttri eða lengri tíma af og til allt uppgraftartímabilið. Þeir sem komu og hjálpuðu til við uppgröftinn voru Anna Lía Guðmundsdóttir jarðfræðingur og deildarstjóri fornleifadeildar Árbæjarsafns, Sólveig Bergdal fornleifafræðingur, Jón Ingi Sigurbjörnsson sagnfræðingur, Oddný E. Magnúsdóttir þjóðfræðinemi og Matthias Mergl sem stundar doktorsnám í norrænum fræðum í Noregi.

Seyðisjarðarbær styrkti einnig rannsóknina á Þórarinsstöðum með aðstoð af ýmsu tagi. Bærinn lánaði safninu íbúð fyrir starfsfólk rannsóknarinnar og jafnframt vinnuskúr, ljósavél og rafmagnsgirðingu. Bærinn greiddi einnig kostnað vegna gröfuvinnu Njarðar Guðmundssonar. Sólveig Sigurðardóttir og fjölskylda hennar útvegaði gröfurunum ýmis húsgögn og búsaðhöld í íbúðina á Seyðisfirði. Sólveig hjálpaði enn fremur til við uppgröftinn af og til.

Auk ofantalinna styrkti Oslóarháskóli og Gautaborgarháskóli rannsóknina með forvörslu og greiningum beina, allt framkvæmt verkefninu að kostnaðarlausu. Jafnframt styrkti Dr. Margrét Hermanns-Auðardóttir fornleifafræðingur rannsóknina með framlagi í formi greininga á kolefnisaldri sýna. Greiningarnar falla jafnframt undir verkefni hennar um byggð og tímatal í löndunum við Norður-Atlantshafið. Viðargreiningarnar voru framkvæmdar verkefninu að kostnaðarlausu af sænska efnafræðingnum Alf Bråthen og ítalska líffræðingnum Dr. Nicola Macchioni sem starfar hjá Istituto Per La Ricerca Sul Legno í Flórens. Guðný Zoëga minjavörður Austurlands greindi jafnframt hluta mannabeinanna sem fundust við uppgröftinn og gaf vinnuframlag sitt til verkefnisins.

Öllum þessum aðilum, svo og Jóhönnu Bergmann forstöðumanni Minjasafns Austurlands, eru hér með færðar bestu þakkir fyrir ánægjulegt samstarf og veittan stuðning.

Heimildaskrá

Bergner, Barbro 1987: Hedniska kultplatser och kristna kyrkor i Storsjöbygden. *META* 87-4. Bls.12-33. Red. Mats Anglert m fl. Lund.

Birkeli, Fridjov 1973: *Norske steinkors i tidlig middelalder. Et bidrag til belysningen av overgangen fra norrøn religion til kristendom.* Skrifter utgitt av Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo II. Hist.-Filos. Klasse. Ny serie no. 10. Oslo.

Bjarni F. Einarsson 1998: Víkingaaldarbylíð Hólmur í Laxárdal. *Skaftfellingur. Þættir úr Austur-Skaftafellssýslu.* 12. árgang. Bls. 9-57. Red. Sigurdur Björnsson. Höfn.

Christie, Hákon 1970: *Stavkirkene i bygningshistorisk sammenheng.* Útg. Minningarsjóður Ásu Guðmundsdóttur Wright. Þjóðminjasafn Íslands.

Christie, Hákon 1981: Stavkirkene – Arkitektur. *Norges kunsthistorie. Bind 1. Fra Oseberg till Borgund.* Bls. 139-253. Red. Knut Berg, Peter Anker, Per Palme, Stephan Tchudi-Madsen. Oslo.

Eldjárn, Kristján 1956: *Kuml og haugfé úr heiðnum síð á Íslandi.* Dr. thesis. Köbenhavn.

Gräslund, Ann-Sofie 1992: Kultkontinuitet - myt eller verklighet. *Kontinuitet i kult och tro från vikingatid till medeltid.* Projektet Sveriges kristnande. Publikationer 1. Ed. Bertil Nilsson. Bls. 129-149. Uppsala.

Hjörleifur Stefánsson 1997: Íslenskar miðaldakirkjur. *Kirkja og kirkjuskrúð.* Ritstjórar: Lilja Árnadóttir og Ketil Kiran. Bls. 25-41. Norsk Institutt for Kulturminneforskning-Þjóðminjasafn Íslands.

Hörður Ágústsson 1984: Kirkjur á Víðimýri. *Skagfirðingabók.* Bls. 21-96. Sérprent. Reykjavík.

Ingrid Fuglestvedt og Per Hernes 1996: Riteull kommunikasjon i yngre jernalder. *Nordsjøen - Handel, religion og politikk.* Bls. 140-150. Karmøyseminariet 94/95.

Íslenskt fornbréfasafn III 1896. CCLXXL. 1397. Kaupmannahöfn.

Jeppesen, Jens and Madsen, H.J. 1997: Trækirke og stormandshal i Lisbjerg. *Kuml 1995-96.* Bls.149-172. Red. Hans Jorgen Madsen and Jesper Laursen. Århus.

Jón Steffenssen 1975: *Menning og meinsemdir. Ritgerðasafn um mótunarsögu íslenskrar þjóðar og baráttu hennar við hungur og sóttir.* Sögufélagið. Reykjavík.

Kristján Eldjárn 1956: *Kuml og haugfé í heiðnum síð á Íslandi.* Doktorsritgerð. Heimspekideild Háskóla Íslands.

Lidén, Hans-Emil 1969: From Pagan Sanctuary to Christian Church. The excavation of Mære Church in Trøndelag. *Norwegian Archaeological Review*. Vol. 2. Bls. 3-32. Oslo.

Margrét Hermanns-Auðardóttir 1995: *Skýrsla til Rannsóknarráðs Íslands um fornleifarannsóknir að Gásum og víðar á Norðurlandi eystra*.

Matthías Þórðarson 1943: Skeljastaðir, Þjórsárdalur. *Forntida gærdar í Ísland*. Ritstjóri: Márten Stenberger. Bls. 12-136 og 308-310. Kaupmannahöfn.

Mjöll Snæsdóttir 1988: Kirkjugarður að Stóruborg undir Eyjafjöllum. *Árbók hins íslenska fornleifafélags 1987*. Ritstjóri: Inga Lára Balvinsdóttir. Bls. 3-40. Þjóðminjasafn Íslands.

Nilssen, Bertil 1994: *Kvinnor, män och barn på medeltida begravningsplatser*. Projektet Sveriges kristnande. Publikationer 3. Uppsala.

Sigurður Magnússon 1992: Beinafundur á Þórarinsstöðum í Seyðisfirði. *Múlaþing 19*. Byggðasögutímarit Austfirðinga, bls. 34-43. Ritstjóri: Ármann Halldórsson. Egilsstaðir.

Sigurður Magnússon 1971: Beinafundur á Þórarinsstöðum í Seyðisfirði. *Árbók hins íslenska fornleifafélags 1970*, bls. 75-78. Ritstjóri: Kristján Eldjárn. Reykjavík.

Skre, Dagfinn 1995: Kirken for sognet, den tidligeste kirkeordningen i Norge. *Motet mellom hedendom og kristendom i Norge*. Ed. Hans-Emil Lidén. Bls. 169-213. Oslo.

Skre, Dagfinn 1998: Missionary Activities in Early Medieval Norway. Strategy, Organization and the Course of Events. *Scandinavian Journal History*. Vol. 23. Nos. 1-2. Ed. Sverre Bagge. Bls. 1-19. Oslo.

Steinunn Kristjánsdóttir 1997: Fornleifarannsókn á Geirsstöðum í Hróarstungu. *Múlaþing 24*. Bls. 70-81. Ritstjóri: Finnur N. Karlsson. Héraðsnefnd Múlasýslna. Egilsstaðir.

Steinunn Kristjánsdóttir 1998a: *Geirsstaðir í Hróarstungu -stórbýli á landnáms- og söguöld*. Skýrslur Minjasafns Austurlands IV. Egilsstaðir.

Steinunn Kristjánsdóttir 1998b: The Last Viking in Iceland. *Viking Heritage Newsletter*. Number 3. Bls. 1-5. Viking Heritage. Visby.

Vilhjálmur Örn Vilhjálmsson 1996: Gærd og kirke på Stöng i Þjórsárdalur. *Nordsjøen - Handel, religion og politikk*. Bls. 119-139. Karmøyseminariet 94/95.

Fylgiskjöl

Kolefnisaldursgreiningar

Kolefnisaldurgreiningar vegna rannsóknarinnar á Þórarinsstöðum fóru fram á kolefnaaldursgreiningastofunni Beta Analytic, Inc. á Miami í Flórída og á kolefnisaldursgreiningastofu Háskólans í Prándheimi. Síðarnefnda greiningin var framkvæmd fyrir tilstilli Margrétar Hermanns-Auðardóttur en hún vinnur að umfangsmiklu rannsóknarverkefni um byggð og tímatal í löndunum við Norður Atlantshaf. Greiningin var gerð verkefninu *Mörk heiðni og kristni* að kostnaðarlausu.

Á greiningarstofunni í Flórída voru mannabein úr gröf 3 og 13 greind til aldurs. Niðurstöðurnar voru sem hér segir: Beta-125589, human bones, grave 3, dated to AD 875-980 (calibrated results, 1 sigma). Beta-125007, human bones, grave 13, dated to AD 1045-1115 (calibrated results, 1 sigma). Í Prándheimi voru greind kol úr eldstæði því sem fannst í kirkjugarðinum á Þórarinsstöðum. Niðurstaðan sem borist hefur þaðan er ekki endanleg en til bráðabirgða er hún sem hér segir: Birch, AD 965-1015 (calibrated results, 1 sigma).

Hér á eftir fylgja afrit af greiningunum sem gerðar voru í Flórída.

BETA**BETA ANALYTIC INC.**

DR. M.A. TAMERS and MR. D.G. HOOD

UNIVERSITY BRANCH
4985 S.W. 74 COURT
MIAMI, FLORIDA, USA 33155
PH: 305/667-5167 FAX: 305/663-0964
E-MAIL: beta@radiocarbon.com**REPORT OF RADIOCARBON DATING ANALYSES**

Dr. Steinunn Kristjánsdóttir

November 30, 1998

The East Iceland Heritage Museum

December 23, 1998

Sample Data	Measured C14 Age	C13/C12 Ratio	Conventional C14 Age (*)
beta-125007	860 +/- 50 BP	-19.8 o/oo	940 +/- 50 BP

SAMPLE #: THOR 98/13

ANALYSIS: Standard-AMS

MATERIAL/PRETREATMENT:(bone collagen): collagen extraction with alkali

NOTE: It is important to read the calendar calibration information and to use the calendar calibrated results (reported separately) when interpreting these results in AD/BC terms.

Dates are reported as RCYBP (radiocarbon years before present, "present" = 1950A.D.). By International convention, the modern reference standard was 95% of the C14 content of the National Bureau of Standards' Oxalic Acid & calculated using the Libby C14 half life (5568 years). Quoted errors represent 1 standard deviation statistics (68% probability) & are based on combined measurements of the sample, background, and modern reference standards.

Measured C13/C12 ratios were calculated relative to the PDB-1 international standard and the RCYBP ages were normalized to -25 per mil. If the ratio and age are accompanied by an (*), then the C13/C12 value was estimated, based on values typical of the material type. The quoted results are NOT calibrated to calendar years. Calibration to calendar years should be calculated using the Conventional C14 age.

CALIBRATION OF RADIOCARBON AGE TO CALENDAR YEARS

(Variables: C13/C12=-19.8; lab mult.=1)

Laboratory Number: Beta-125007

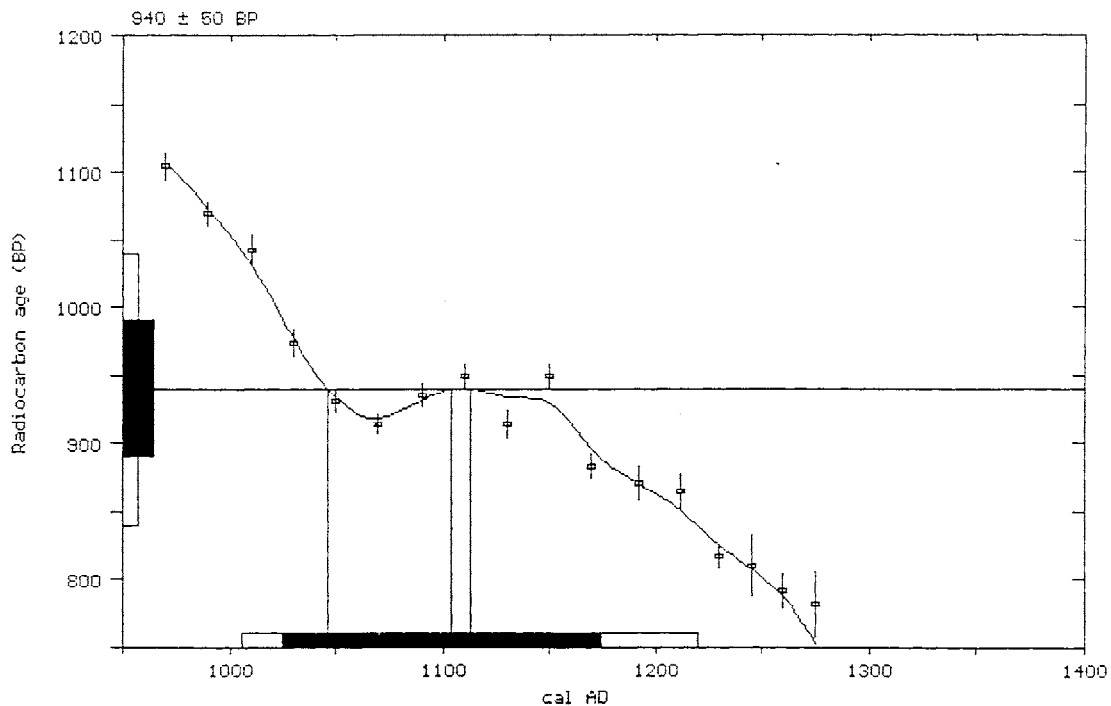
Conventional radiocarbon age: 940 ± 50 BP

Calibrated results:
(2 sigma, 95% probability) cal AD 1005 to 1220

Intercept data:

Intercepts of radiocarbon age
with calibration curve: cal AD 1045 and
cal AD 1105 and
cal AD 1115

1 sigma calibrated results:
(68% probability) cal AD 1025 to 1175

References:

- Pretoria Calibration Curve for Short Lived Samples*
Vogel, J. C., Fuls, A., Visser, F. and Becker, B., 1993, *Radiocarbon* 35(1), p73-86
- A Simplified Approach to Calibrating C14 Dates*
Talma, A. S. and Vogel, J. C., 1993, *Radiocarbon* 35(2), p317-322
- Calibration - 1993*
Stuiver, M., Long, A., Kra, R. S. and Devine, J. M., 1993, *Radiocarbon* 35(1)

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 S.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 ■ Tel: (305)667-5167 ■ Fax: (305)663-0964 ■ E-mail: beta@radiocarbon.com

BETA ANALYTIC INC.

DR. M.A. TAMERS and MR. D.G. HOOD

UNIVERSITY BRANCH
4985 S.W. 74 COURT
MIAMI, FLORIDA, USA 33155
PH: 305/667-5167 FAX: 305/663-0964
E-MAIL: beta@radiocarbon.com

REPORT OF RADIOCARBON DATING ANALYSES

Dr. Steinunn Kristjánsdóttir
The East Iceland Heritage Museum

December 14, 1998
February 2, 1999

Sample Data	Measured C14 Age	C13/C12 Ratio	Conventional C14 Age (*)
Beta-125589	1040 +/- 50 BP	-18.7 o/oo	1140 +/- 50 BP

SAMPLE #: THOR 98/3

ANALYSIS: radiometric-standard

MATERIAL/PRETREATMENT:(bone collagen): collagen extraction with alkali

NOTE: It is important to read the calendar calibration information and to use the calendar calibrated results (reported separately) when interpreting these results in AD/BC terms.

Dates are reported as RCYBP (radiocarbon years before present, "present" = 1950A.D.). By International convention, the modern reference standard was 95% of the C14 content of the National Bureau of Standards' Oxalic Acid & calculated using the Libby C14 half life (5568 years). Quoted errors represent 1 standard deviation statistics (68% probability) & are based on combined measurements of the sample, background, and modern reference standards.

Measured C13/C12 ratios were calculated relative to the PDB-1 international standard and the RCYBP ages were normalized to -25 per mil. If the ratio and age are accompanied by an (*), then the C13/C12 value was estimated, based on values typical of the material type. The quoted results are NOT calibrated to calendar years. Calibration to calendar years should be calculated using the Conventional C14 age.

CALIBRATION OF RADIOCARBON AGE TO CALENDAR YEARS

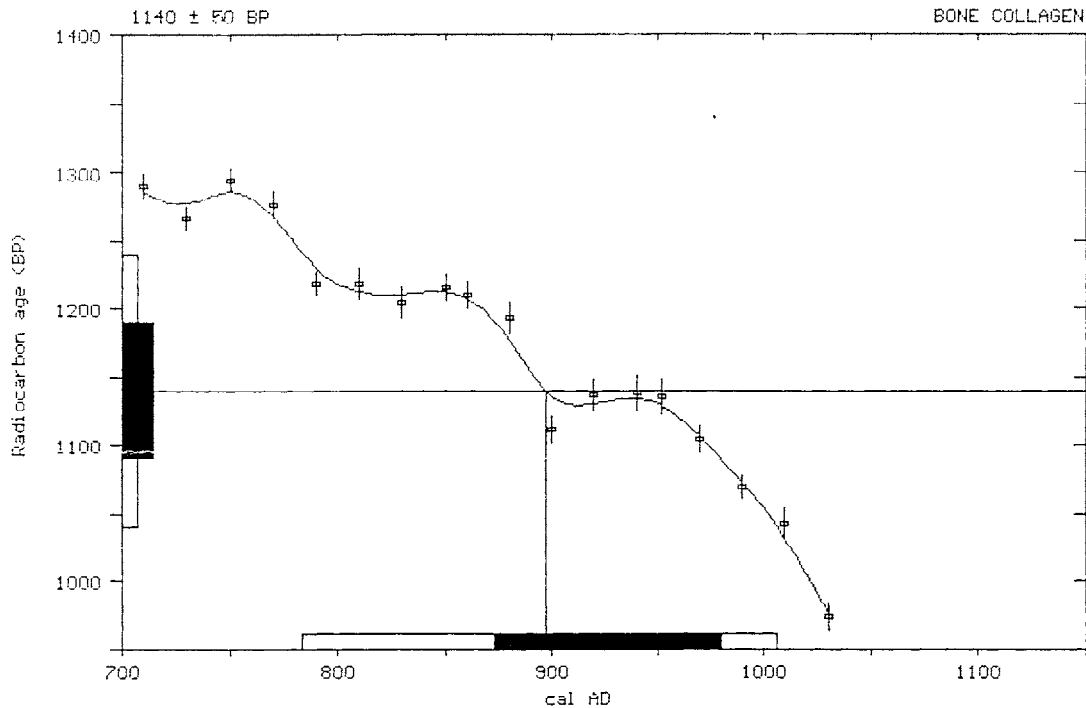
(Variables: C13/C12=-18.7; lab mult.=1)

Laboratory Number: Beta-125589
Conventional radiocarbon age: 1140 ± 50 BP
Calibrated results:
(2 sigma, 95% probability) cal AD 785 to 1005

Intercept data:

Intercept of radiocarbon age
with calibration curve: cal AD 895

1 sigma calibrated results:
(68% probability) cal AD 875 to 980

References:

- Pretoria Calibration Curve for Short Lived Samples*
Vogel, J. C., Fuls, A., Visser, E. and Becker, B., 1993, *Radiocarbon* 35(1), p73-86
- A Simplified Approach to Calibrating C14 Dates*
Talma, A. S. and Vogel, J. C., 1993, *Radiocarbon* 35(2), p317-322
- Calibration - 1993*
Stuiver, M., Long, A., Kra, R. S. and Devine, J. M., 1993, *Radiocarbon* 35(1)
- Calibration of Radiocarbon Dates for the Late Pleistocene Using T/Uh Dates on Stalagmites*
Vogel, J. C., Kronfeld, J., 1997, *Radiocarbon* 39(1), p27-32

Beta Analytic Radiocarbon Dating Laboratory

4985 S.W. 74th Court, Miami, Florida 33155 ■ Tel: (305)667-5167 ■ Fax: (305)663-0964 ■ E-mail: beta@radiocarbon.com

Greining gjóskulaga

Magnús Sigurgeirsson greindi gjóskulög á rannsóknarsvæðinu við Þórarinsstaði. Hér á eftir fylgir afrit af skýrslu hans.

Fornleifarannsókn að Þórarinsstöðum í Seyðisfirði sumarið 1998 - Greining gjóskulaga -

Gjóskulög

Sumarið 1998 voru gjóskulög á uppgraftarsvæðinu skoðuð í tvígang, dagana 3. og 20. júlí. Þau gjóskulög sem búast má við að finna í Seyðisfirði eru í aðalatriðum þau sömu og finnast á Héraði og vísast til fyrri greinargerða varðandi nánari skýringar. Þau gjóskulög sem búast má við að komi að bestum notum við aldursgreiningu fornra rústa í Seyðisfirði eru Landnámslagið, frá 871 e.Kr., ásamt öðrum lögum í Landnámssýrpunni (LNS), gjóskulagið "a" frá árinu 1477, Örafajökull-1362 og Askja-1875. Gjóskulög voru skoðuð í prófílum á uppgraftarsvæðinu og jafnframt þar sem þau voru sjáanleg í fleti. Eitt snið var mælt þann 20. júlí í SA-hluta uppgraftarsvæðisins, ofaná meintri gröf.

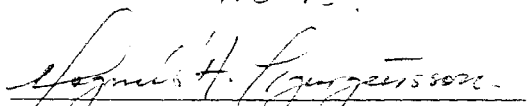
Niðurstöður

Þau gjóskulög sem fyrr voru talin upp fundust öll auk gjóskulagsins Vatnajökull-1717. Í mældu sniðinu er Ö-1362 nokkru ofan við mannvistarlag. Þetta lag er mjög þunnt, 1-2 mm, og slitrótt og er vandfundið á svæðinu. Undir gjóskulaginu og ofan á meintri gröf er torfkennt moldarlag með rauðleitum og dökkum röndum ásamt sóti. Þar undir er svo þunnt torflag sem hefur í sér gjóskulög LNS. Í gröfinni er fín mól með moldarlinsum. Sums staðar á uppgraftarsvæðinu mátti sjá torf sem hafði í sér LNS. Á einum stað, í bakka súrheysgryfjunnar, var LNS mjög greinileg undir þessu torfi. Afstaða gjóskulaga til grafanna bendir til að þær séu frá því allnokkru fyrir árið 1362, hversu mikið er ekki gott að segja að svo stöddu. Tilvist LNS í torfinu ofan á gröfinni gæti bent til að hún væri verulega eldri en gjóskulagið, hugsanlega einhverjum öldum. Jarðvegur í Seyðisfirði er heldur rýr af gjóskulögum og tímasetning með þeirra hjálp því nokkuð erfið.

Helstu heimildir

Magnús Á. Sigurgeirsson 1997: Fornleifarannsókn að Geirsstöðum í Hróarstungu sumarið 1997. Greining gjóskulaga. Greinargerð 9702, 2 bls.

Magnús Á. Sigurgeirsson 1996: Fornar rústir á Héraði. Gjóskulagaathuganir við Þórisá, Atlavík og Brennistaði 1996. Greinargerð, 3 bls.

19/10/98.

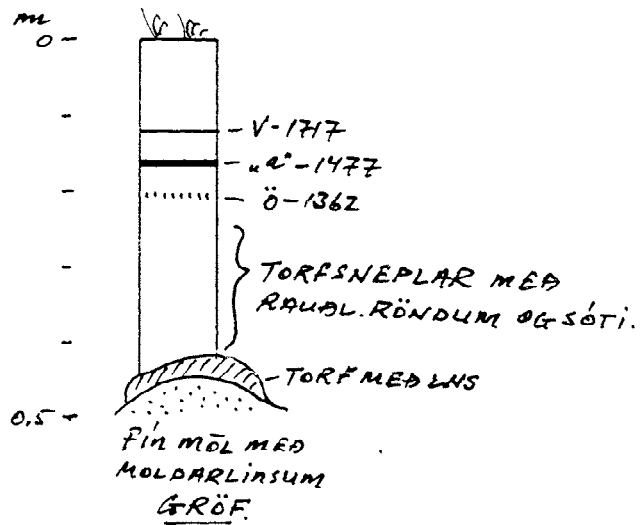
Magnús Á. Sigurgeirsson, jarðfræðingur
Fjallalind 123
200 Kópavogur
Sími/fax: 564 2553
Tölvup.: ms@os.is

ÞÓRRARÍNSSTAÐIR Í SEYÐISFIRÐI

MOLT 20198
7

MÖLIV. 1:10

Viðargreining

Gerðar hafa verið ítarlegar greiningar á þeim viðarleifum sem fundust við fornleifauppgröftinn á Þórarinsstöðum í Seyðisfirði sumarið 1998. Greiningarnar voru framkvæmdar af sænska efnafræðingnum Alf Bråthen og ítalska líffræðingnum Dr. Nicola Macchioni. Greiningarnar Dr. Nicola Macchioni fóru fram innan ramma Parabow, Evrópusambandsverkefnisins sem Minjasafn Austurlands er aðili að. Afrit af skýrslum þeirra fylgir hér á eftir.

Dendrochronological investigation

Charcoal, determination of species.

Samples of charcoal have been sent to me for determination of species by STEINUNN KRISTJANSDDTTIR, archeologist. The samples come from an excavation site on Iceland.

SAMPLE	RESULT
1. Sk98/1	Birch (Betula)
2. Sk98/2	Birch. Two threads protrude from the piece of charcoal. They show no sign of been burned.
3. Sk98/3	Birch
4. MA98-91	Not determined. The thin piece of charcoal flake contains rather wide pores, like from oak, (which does not grow on Iceland)
5. MA98-95	Not determined. Annual rings like from spruce or from pine. Width of annual rings: 0.6, 0.6, 0,7 and 0,5 mm
6. MA98-109	Not determined. Radial rays like from birch, the pores are not clearly seen in the sample. Birch?
7. Grave 9 lower layer plan 110 98/117	Birch
8. Gröf 10 sotarbitar MA-98-130	Not determined. The thin flake of charcoal seems to contain a radial ray like from oak. A few pores like from oak.

7. December 1998

Alf Bräthen

Alf Bräthen

(Address: Lunnevägen 2 S-26144 Trollhättan Sweden)

CONSIGLIO NAZIONALE DELLE RICERCHE

ISTITUTO PER LA RICERCA SUL LEGNO

FIRENZE

REPORT

IDENTIFICATION OF THE WOODEN PIECES FROM THE EXCAVATION IN SEYDISFJORDUR S-MULASYSLA, ICELAND

Materials and methods

The identification of the wooden samples from the 1998 excavation on a church and a surrounded graveyard at the abandoned farm called Thorarinsstadir, located in Seydisfjordur, S-Mulasysla, Iceland, has been performed by means of observation through a Scanning Electron Microscope (S.E.M –XL20 Philips.). The samples were found at the excavation area according to the following list.

NUMBER OF THE SAMPLE	LOCATION OF THE SAMPLE IN THE EXCAVATION AREA
MA 98/37	in a hearth in the graveyard.
MA 98/63	in posthole 2.
MA 98/64	outside posthole 2.
MA 98/80	in grave 6.
MA 98/136	outside the church.
MA 98/146	in grave 11.
MA 98/166	outside the church.
MA 98/175	inside the church.
MA 98/176	inside the church.
MA 98/216	in posthole 3.
MA 98/222	in posthole 1.
MA 98/230	in a hearth in the graveyard.

Table 1: location of the samples at the excavation area:

The sample preparation has been obtained along the three anatomical directions, on the two still woody samples (Ma98/176, Ma98/222), through manual cut with a common razor.

Being charcoal the other samples, their compactness allowed to obtain through a simple manual fracture, clean and readable surfaces.

The sample Ma 98/80 was too decayed to be identified.

The data obtained from the observation, compared to dichotomy keys and comparative microphotographs, allowed the identification of the following species:

Alnus sp. – alder; *Larix sp.* – larch; *Pinus cembra L.* – Swiss stone pine; *Pinus sylvestris L.* – Scots pine; *Salix sp.* – willow; *Tilia sp.* – lime tree.

The following table reports the reference numbers of the samples and the pertinent identified species.

Wood Species	Sample reference number											
	37	63	64	136	146	166	175	176	216	222	230	T
<i>Alnus sp.</i>	1										1	2
<i>Larix sp.</i>					1			1		1		3
<i>Pinus cembra L.</i>				1								1
<i>Pinus sylvestris L.</i>		1	1			1	1		1			5
<i>Salix sp.</i>											1	1
<i>Tilia sp.</i>							1					1
Total	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	2	13

Table 2: reference numbers of the samples and the pertinent identified species

Anatomical and brief ecological description of identified species

Alnus sp. (Betulaceae) – ALDER.

Diffuse – porous ring with vessels solitary or in radial chains of 2 to 7 elements, scalariform perforation plates. Mono or biseriate homocellular rays, presence of aggregate rays.

Considering that the origin of the sample should be indigenous, the species of the *Alnus* genus living in Iceland actually are (not distinguishable through anatomical analysis):

A. viridis D.C. widely distributed throughout in the Mountains of C. Europe, Corse and Balkan peninsula; N.E. Russia.

A. incana (L.) widely distributed throughout the Moench N.E. Europe and Fennoscandia; C. Europe; locally in the mountains of S. Europe.(Fig. 1-2-3-).

Larix sp. (Pinaceae) – LARCH.

Earlywood – latewood generally abrupt transition, presence of resin canals, parenchyma absent. Longitudinal tracheids often with biseriate pits. Presence of heterogeneous rays due to the presence of ray tracheids, rays with resin canals. In earlywood piceoid ray pits.

The presence of wood of this genus in Iceland should be due to drift wood coming from Europe. In this case most probable species could be (not distinguishable through anatomical analysis):

L. decidua Miller: widely distributed throughout the Alps of Central Europe, Carpathia, in the valleys of Selicia and Moravia, and also in the South ranges of forests in Czechoslovakia.

L. sibirica Ledeb.: widely distributed throughout the N.E. Russia and W. Siberia, where it has a vary wide distribution.(Fig. 4-5-6-).

***Pinus cembra* L. (Pinaceae) - SWISS STONE PINE.**

Graduate earlywood – latewood transition, latewood zone always narrow, frequent resin canals with thin walled epithelial cells. Rays heterocellular for the presence of thin and smooth radial tracheids. In earlywood cross-fields with one to two, rarely three, fenestriform (pinoids) pits.

The wood of this species cannot be distinguished from that of *Pinus peuce* Griseb and *Pinus strobus* L., but considering that the presence in Iceland must be related to the drift wood, only *Pinus cembra*, widely distributed throughout the Alps of Central Europe and in Siberia.(Fig. 7-8-9) could have been drift to Iceland.

***Pinus sylvestris* L. (Pinaceae) – SCOTS PINE.**

Earlywood – latewood generally abrupt transition, frequent resin canals with thin walled epithelial cells. Rays heterocellular for the presence of dentate radial tracheids. Parenchyma cells generally with one, rarely two large fenestriform pits per cross-field.

As for the previous species, also this one is indistinguishable from *Pinus mugo* Turra, but the ecology of *Pinus sylvestris*, widely distributed throughout the Europe and Asia, from Norway and Scotland to Spain, W. Asia and N.E. Siberia.(Fig.10-11-12), seems more plausible with its presence as drift wood in Iceland.

***Salix* sp. (Salicaceae) – WILLOW.**

Diffuse to semi ring porous. Vessels solitary, in groups or in short radial three to five elements rows. Rays uniseriate, average height 10 to 15 cells; rays heterogenous with one to two rows of square and upright marginal cells. Perforation plates simple.

As for alder, the presence of willow wood should be considered indigenous the species of the *Salix* genus living in Iceland actually are (not distinguishable through anatomical analysis).

S. glauca L. widely distributed throughout the Iceland, Faeröer, N & W. Fennoscandia, arctic Russia.

S. lanata L. widely distributed throughout the Arctic and subarctic Europe, extending southwards to C. Scotland. (Fig. 13-14-15).

***Tilia* sp. (Tiliaceae) . LIME TREE.**

Diffuse to semi ring porous, vessels often in two to three cells radial files and groups. Vessels with conspicuous spiral thickenings, perforation plates simple; Rays generally bi to four seriate, heterocellular; height of cells very variable from 10 up to 70 cells. Fig. (16-17).

Lime tree is not present in the Icelandic flora and seems also difficult to imagine this kind of wood as drift. The most diffuse European Lime tree can be considered *Tilia cordata*, but other species, not distinguishable one from each other on the basis of their wood anatomy, are not negligible.(Fig. 16-17).

Nicola Macchioni

Simona Lazzeri

REFERENCES

- DEN OUDEN P., BOOM B.K. – *Manual of cultivated conifers* – Martinus Nijhoff, The Hague, 1965.
- GIORDANO G. – *I legnami del mondo* – Il Cerilo Ed. , Roma, 1980.
- GIORDANO G. – *Tecnologia del legno* – UTET, Torino, 1981, Vol. 1.
- JACQUIOT C. – *Atlas d'anatomie des bois des coniferes*. Centre Technique du Bois, Paris, 1955.
- JACQUIOT C. – *Atlas d'anatomie des bois des angiospermes*. Centre Technique du Bois, Paris, 1973.
- NARDI BERTI R. – *La struttura anatomica del legno ed il riconoscimento dei legnami italiani di più corrente impiego* – CNR, Istituto del Legno, CSP n. XXIV, Firenze, 1979.
- SCHWEINGRUBER F.H. – *Mikroskopische holzanatomie* – Kommissionsverlag Zürcher AG, Zug, 1978.
- SCHWEINGRUBER F.H. – *Anatomie Europaischer Holzer* – Paul Haupt Verlag, Bern-Stuttgart, 1990.
- VV. AA. – *Flora Europaea* – Cambridge University Press, 1964, Vol. 1 and 2.

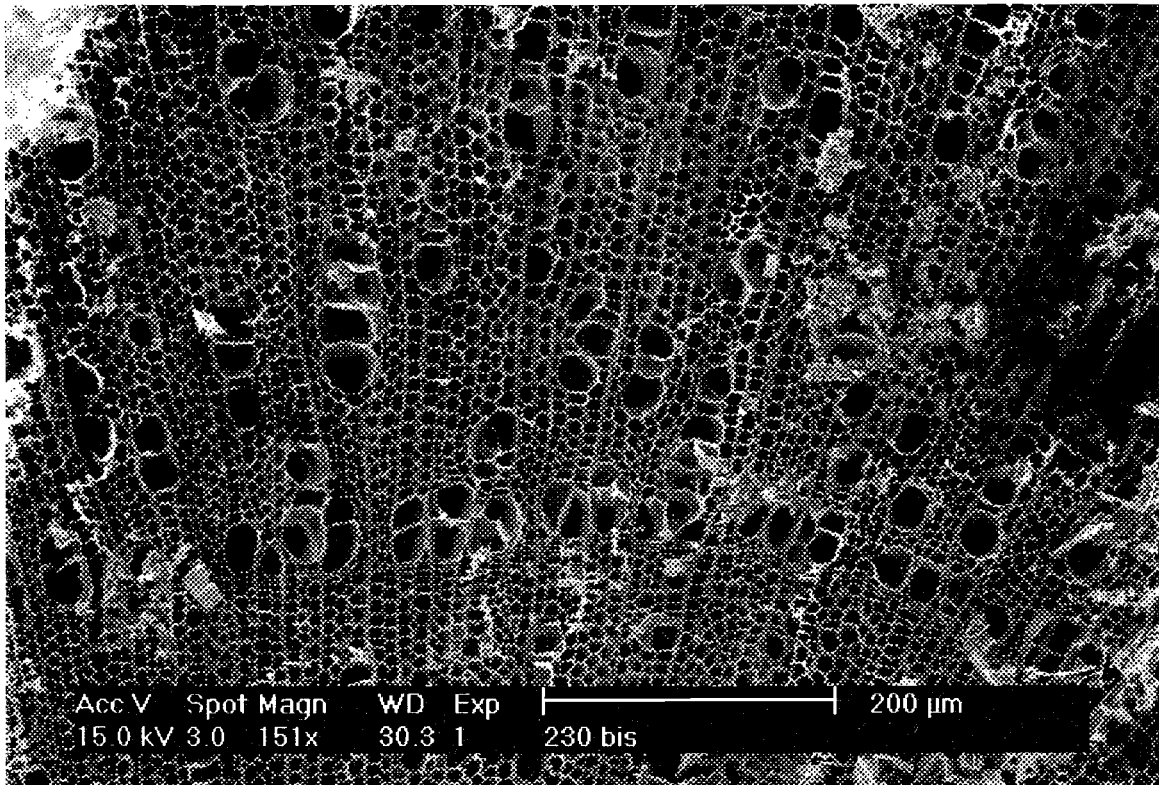

Fig. 1 – Alnus sp., cross section (b.m. 200 μm). this sample could derive from a small diameter stem or branch.

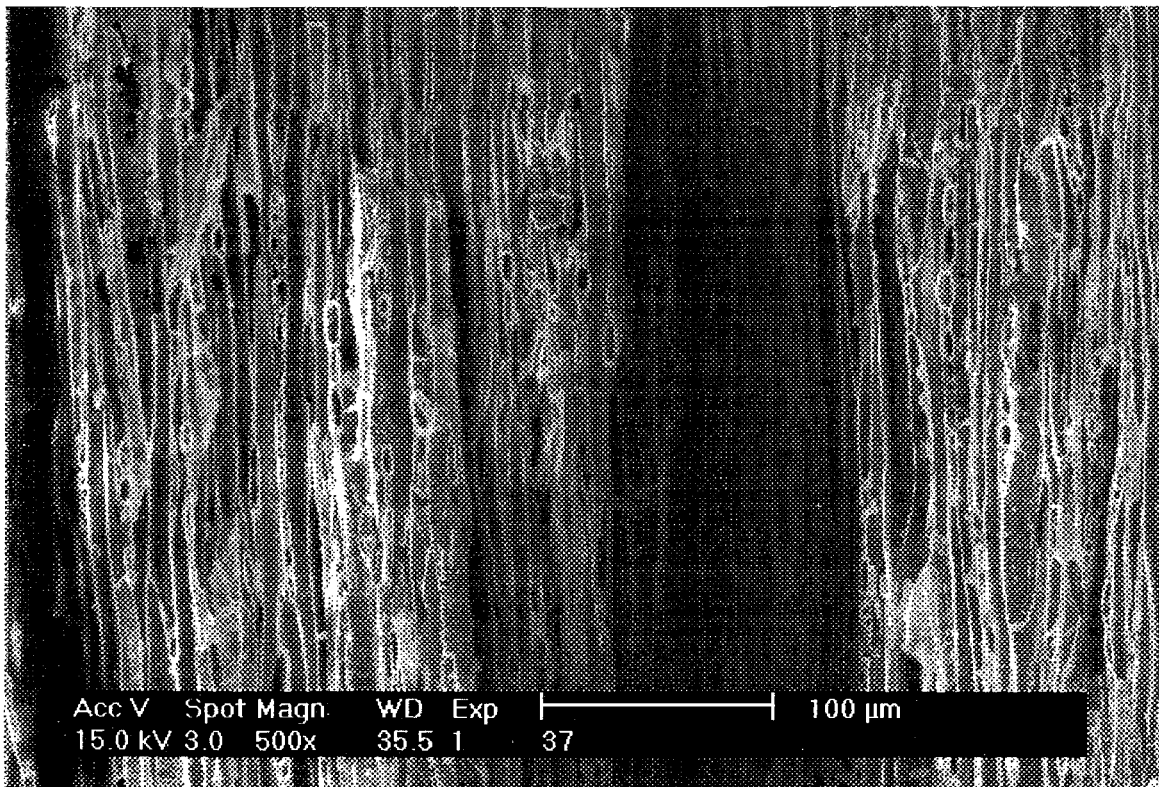

Fig. 2 - Alnus sp., tangential section (b.m. 100 μm)

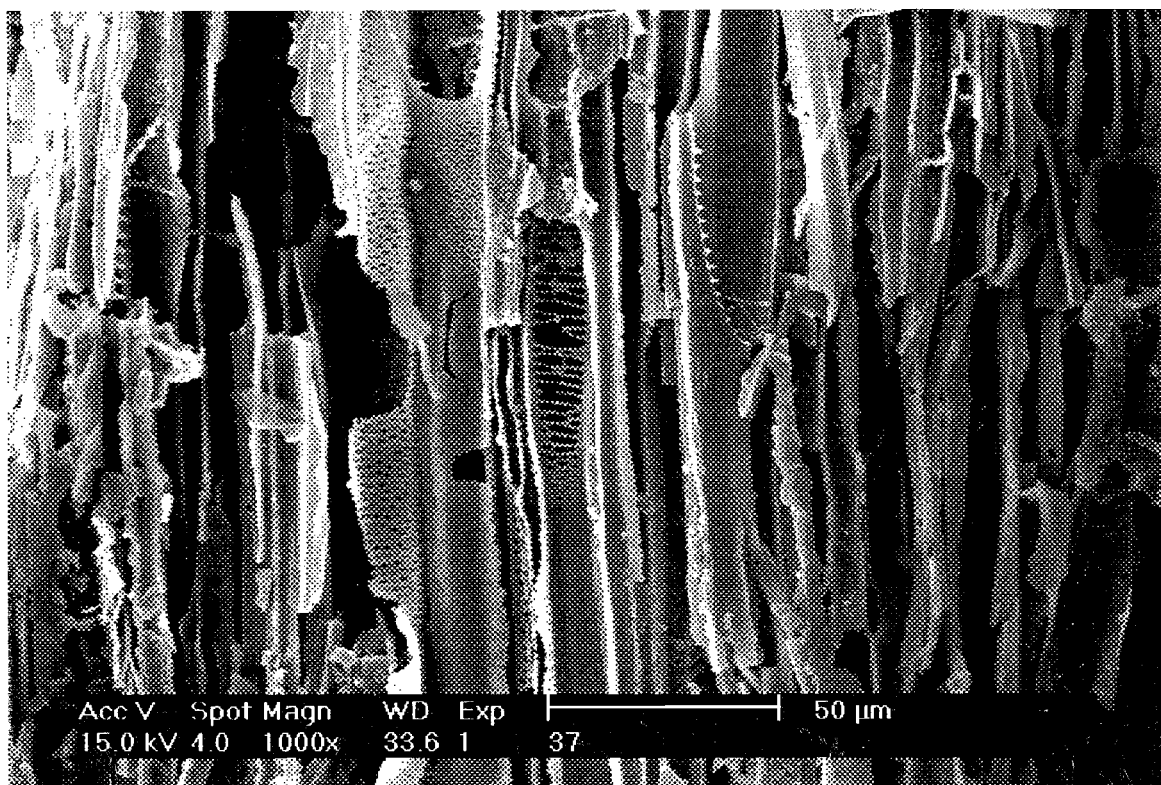

Fig. 3 - Alnus sp., radial section (b.m. 50 µm)

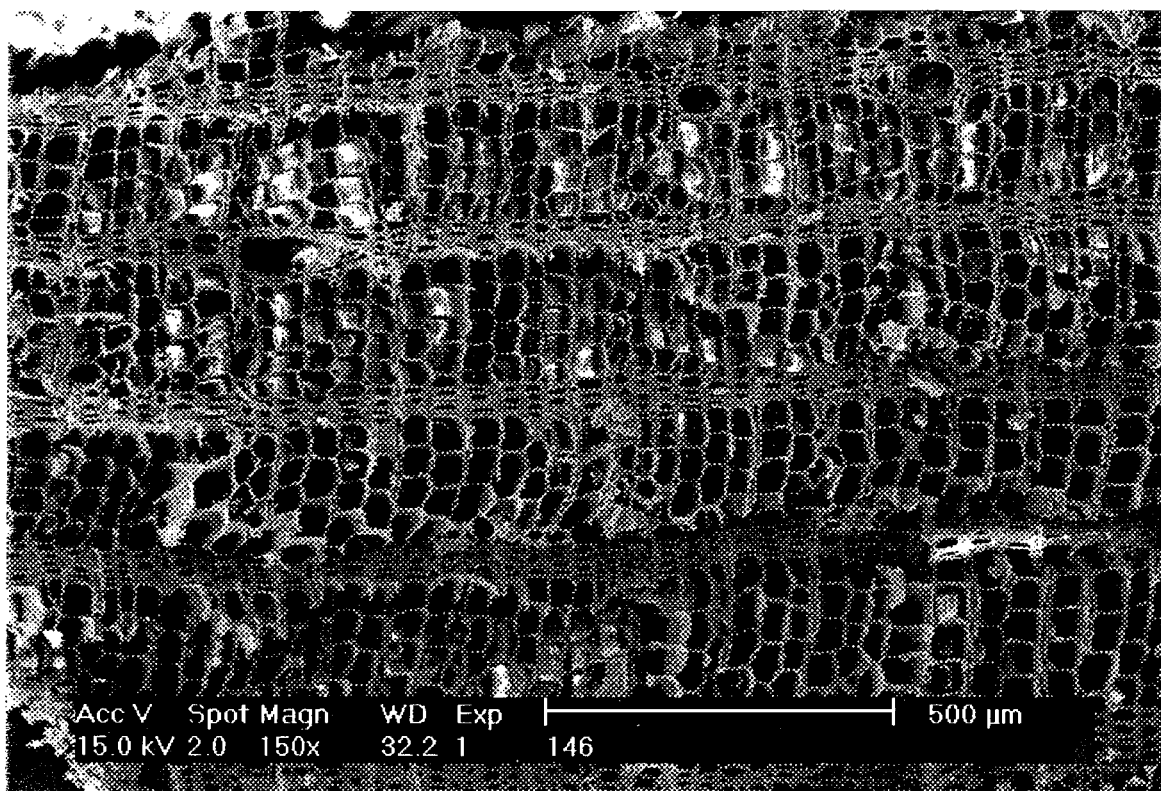

Fig. 4 - Larix sp., cross section (b.m. 500 µm). Each growth ring is very thin (about 7 - 11 cells/year) envisaging very hard living conditions.

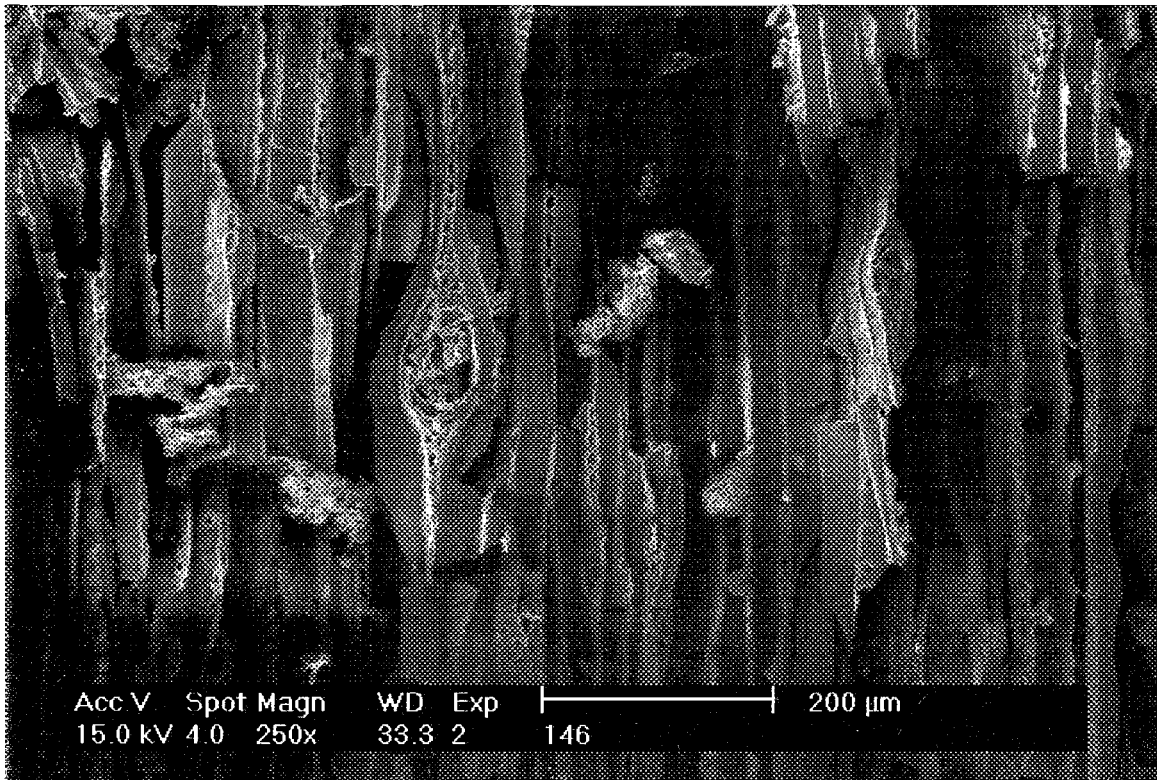

Fig. 5 – Larix sp., tangential section (b.m. 200 μ m)

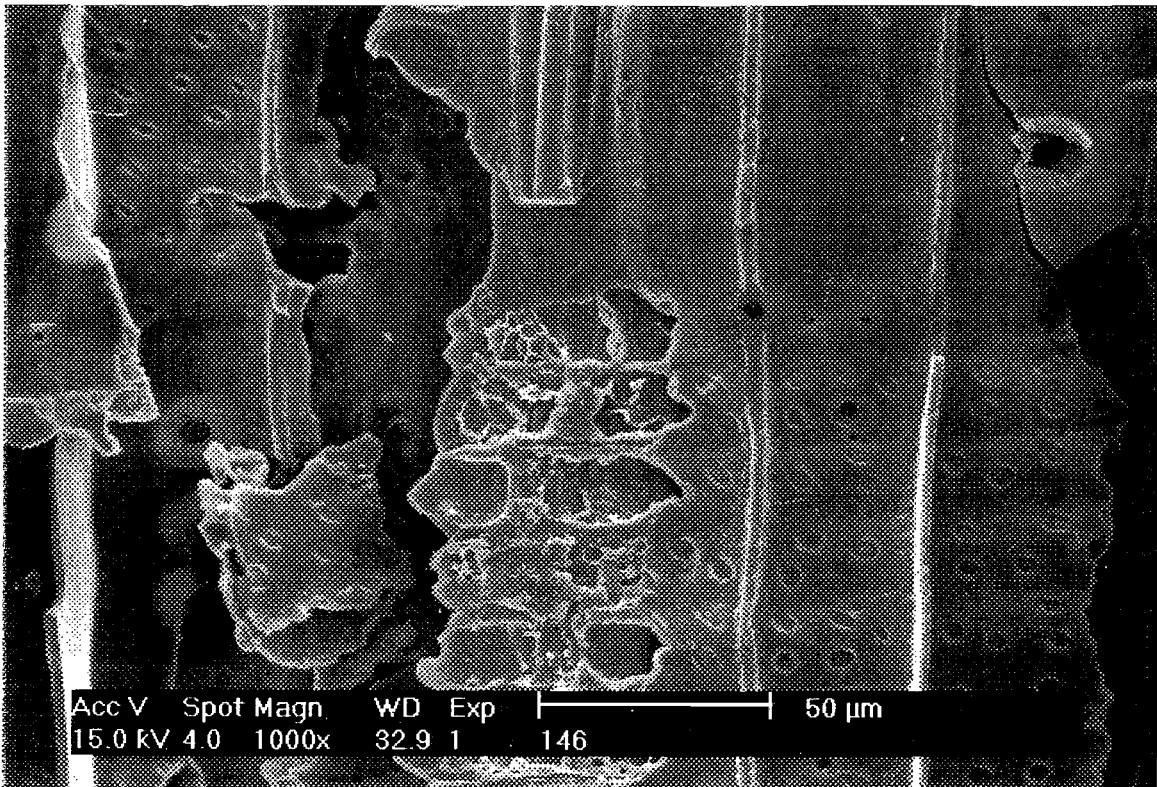

Fig. 6 – Larix sp., radial section (b.m. 50 μ m)

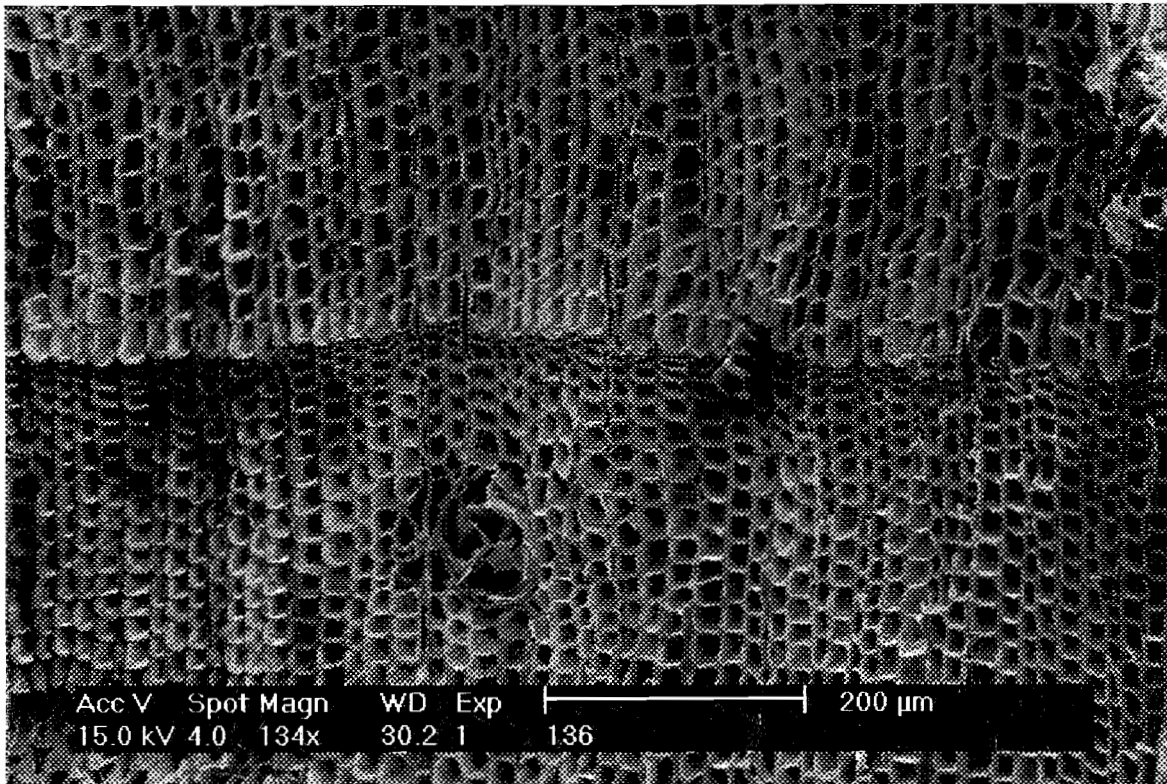

Fig. 7 – Pinus cembra L., cross section (b.m. 200 μm)

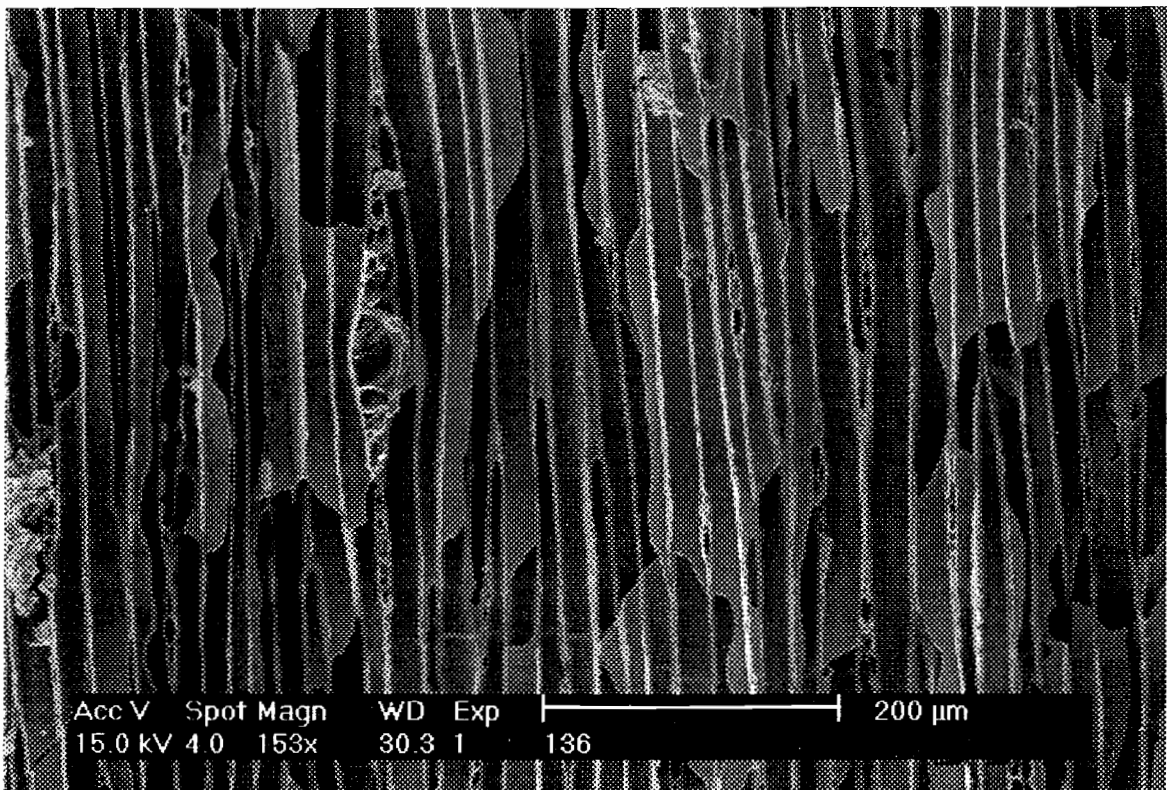

Fig. 8 – Pinus cembra L., tangential section (b.m. 200 μm)

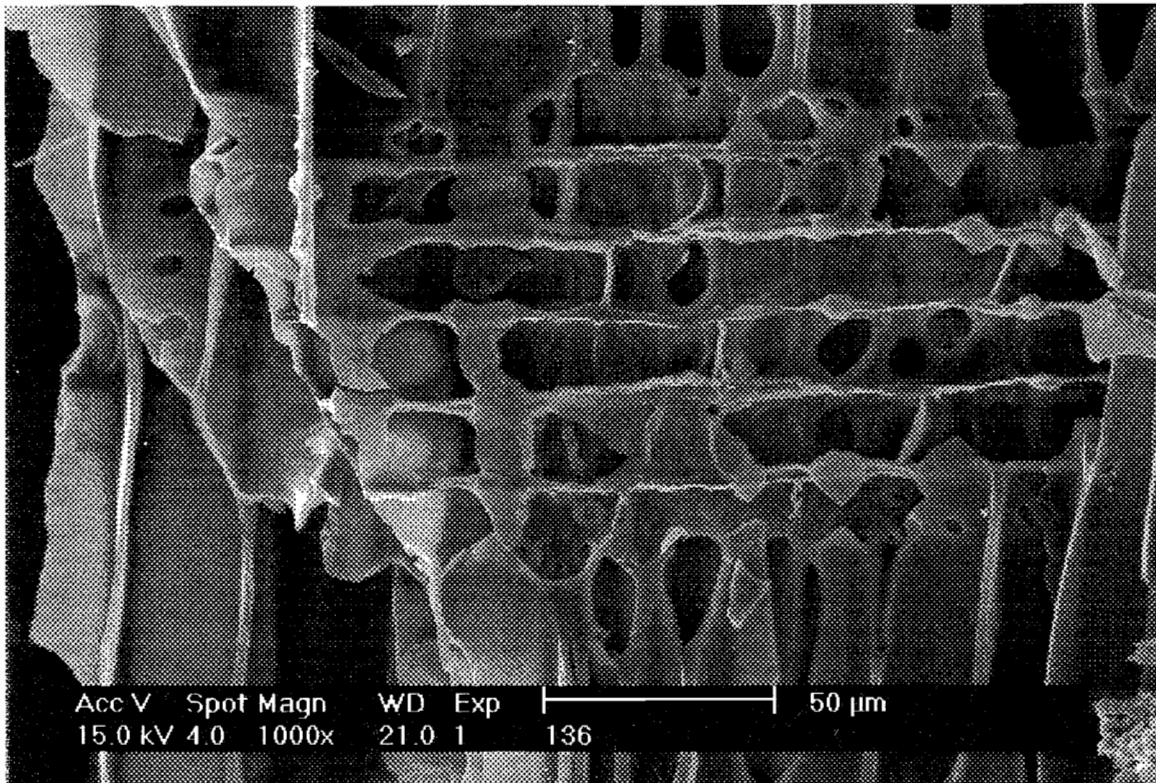

Fig. 9 – Pinus cembra L., radial section (b.m. 50 μ m)

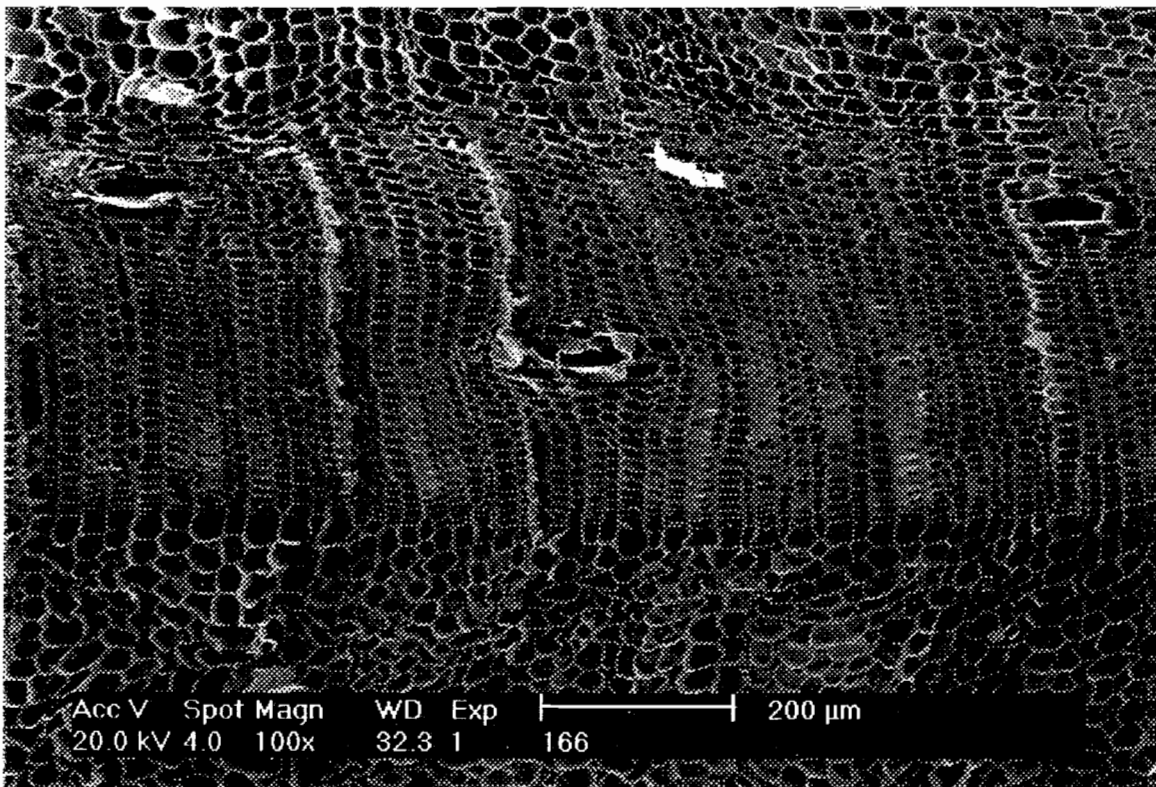

Fig. 10 – Pinus sylvestris L., cross section (b.m. 200 μ m). The picture shows the radial/tangential deformation of the sample due to the decay of the wood.

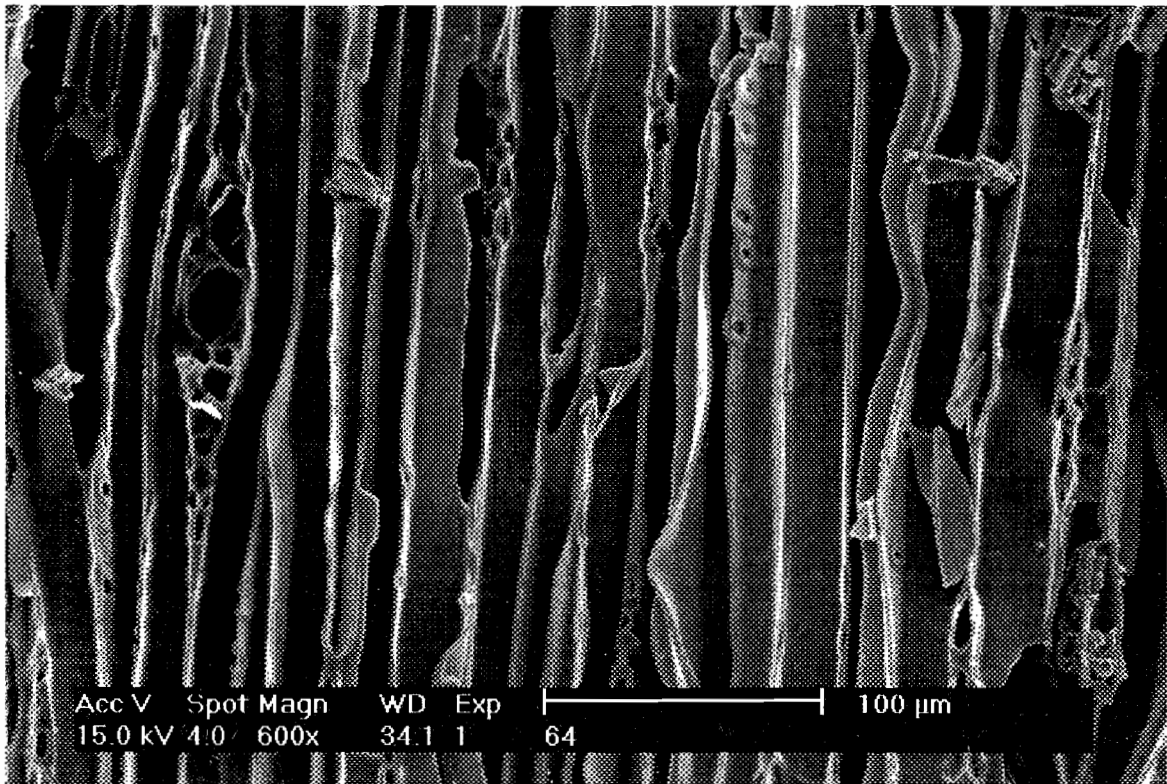

Fig. 11 – Pinus sylvestris L., tangential section (b.m. 100 μ m)

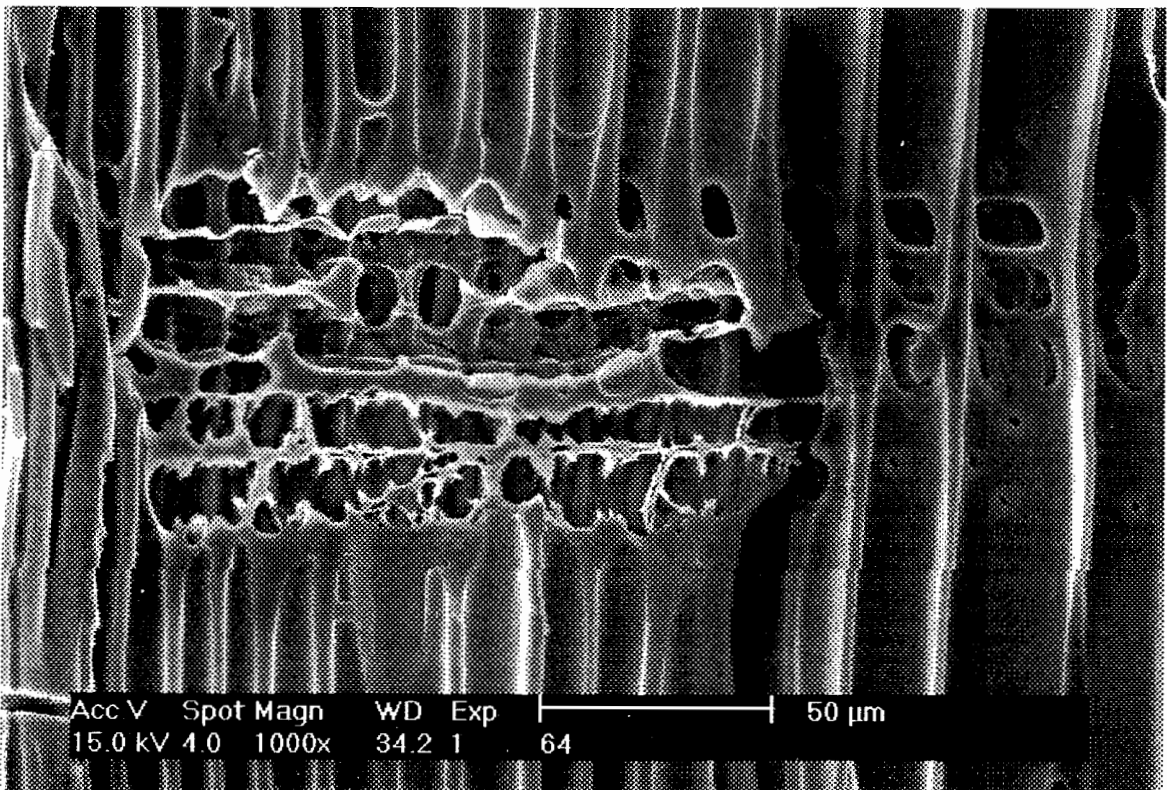

Fig. 12 – Pinus sylvestris L., radial section (b.m. 50 μ m)

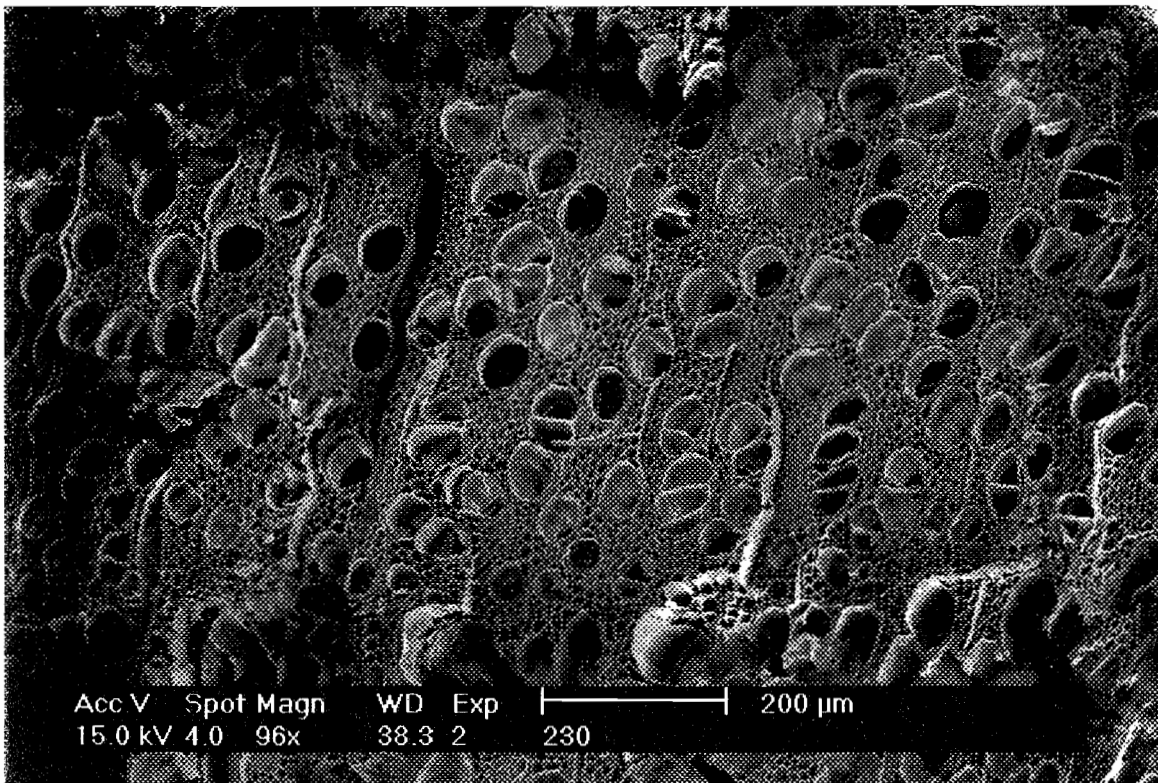

Fig. 13 – Salix sp., cross section (b.m. 200 μm)

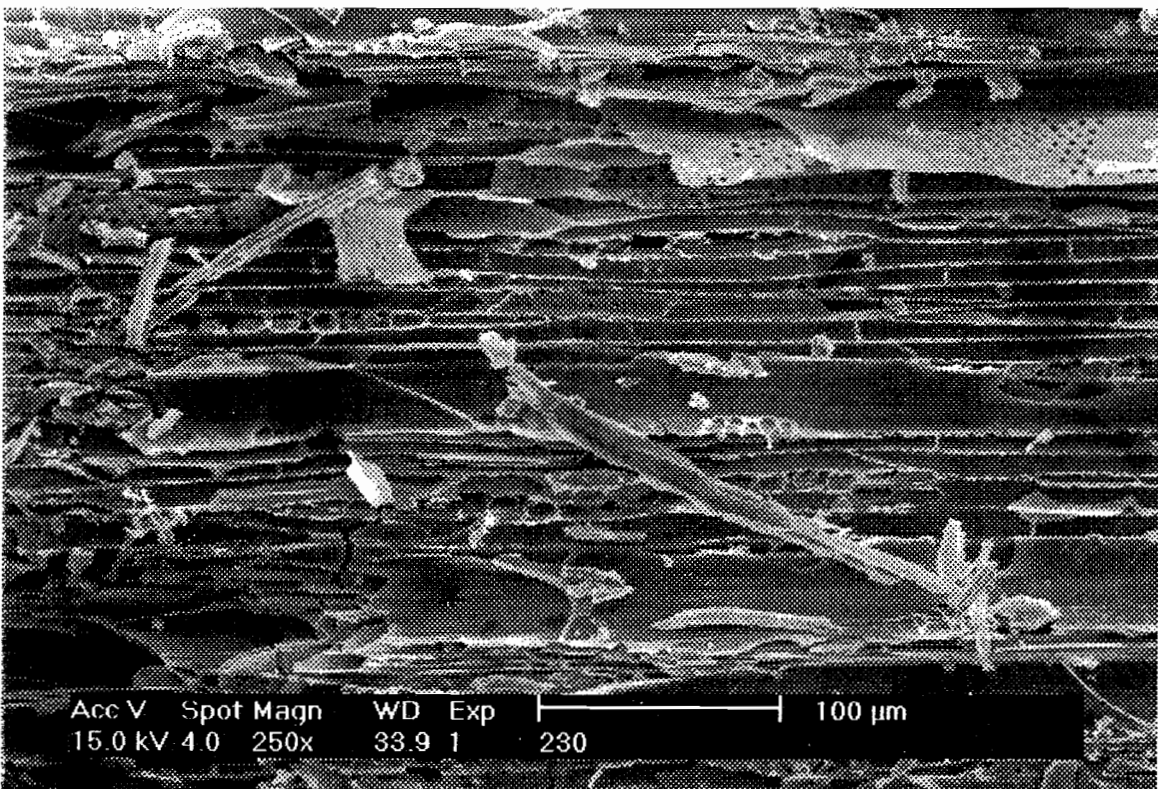

Fig. 14 – Salix sp., tangential section (b. m. 100 μm). Also this sample is highly decayed as shown by the cell walls and typical fragile cross fractures.

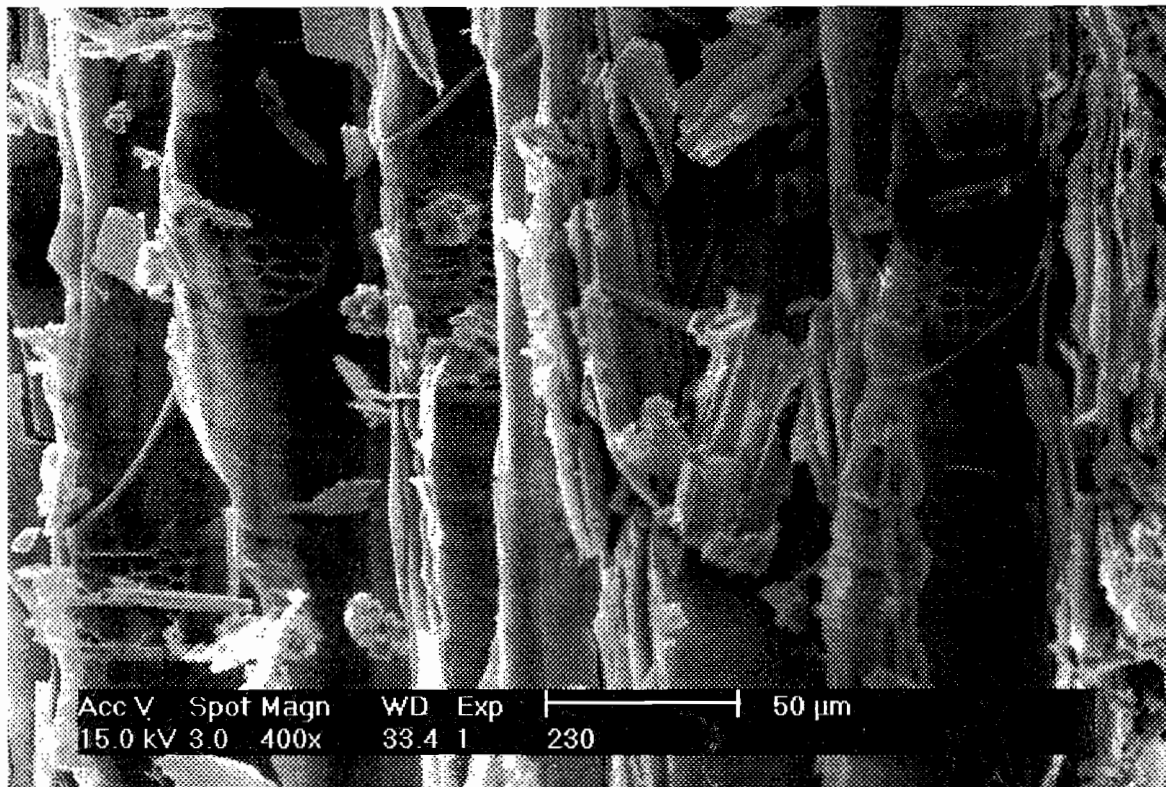

Fig. 15 – Salix sp., radial section (b. m. 50 μ m)

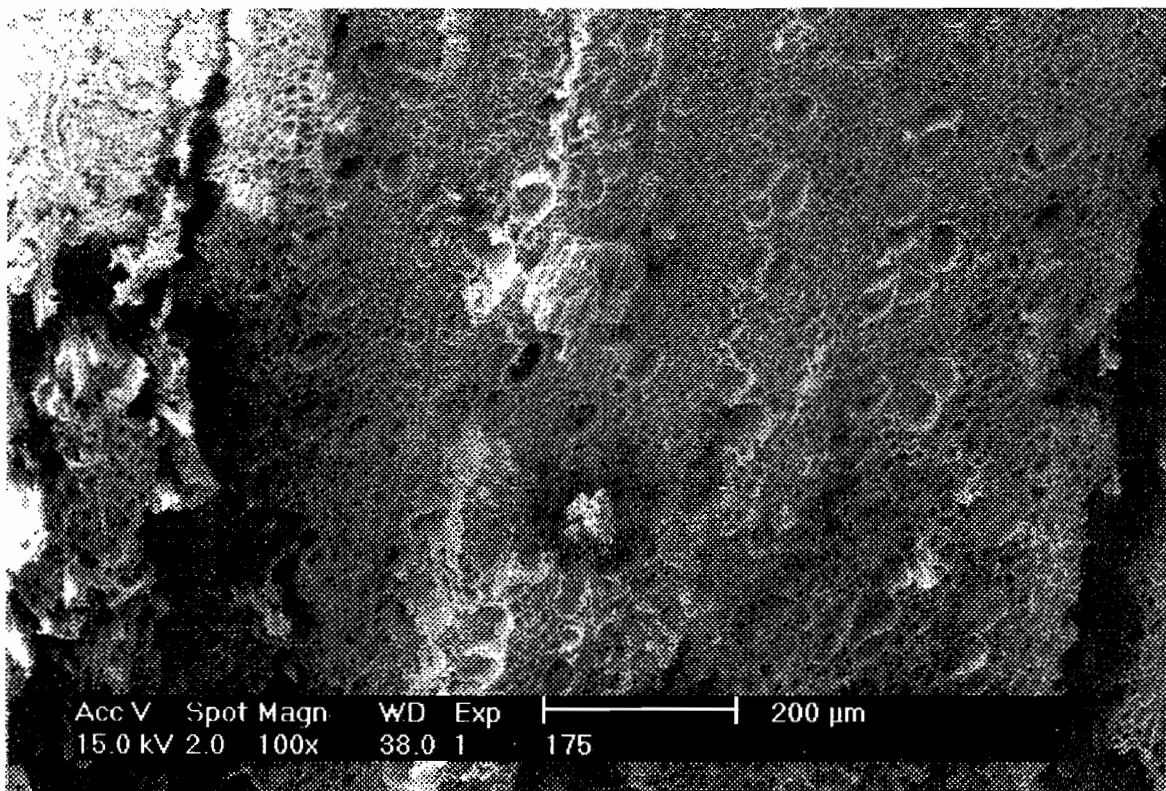

Fig. 16 – Tilia sp., cross section (b. m. 200 μ m).

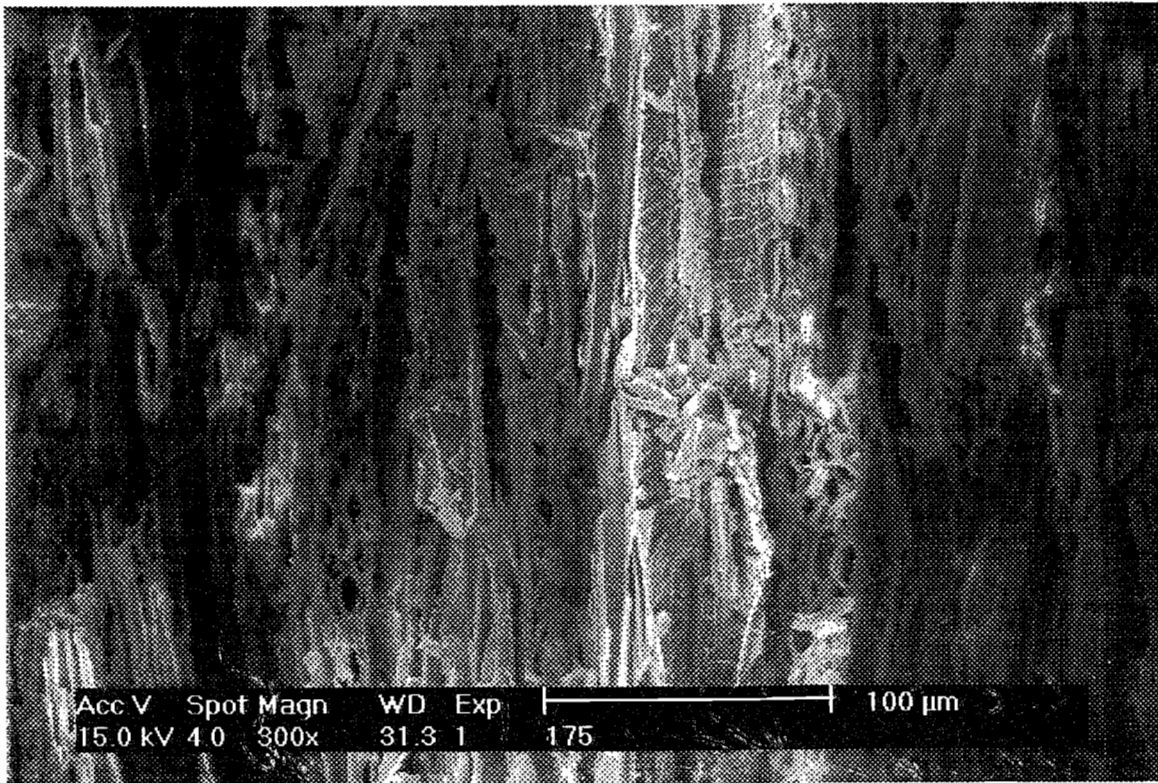

Fig. 17 – Tilia sp., tangential section (b. m. 100 μ m).

Swiss stone pine (*Pinus chembra* L.)

Scots pine (*Pinus sylverstris* L.)

Larch (*Larix* sp.)

Oak (*Quercus*)

Scots pine (*Pinus sylverstris* L.)

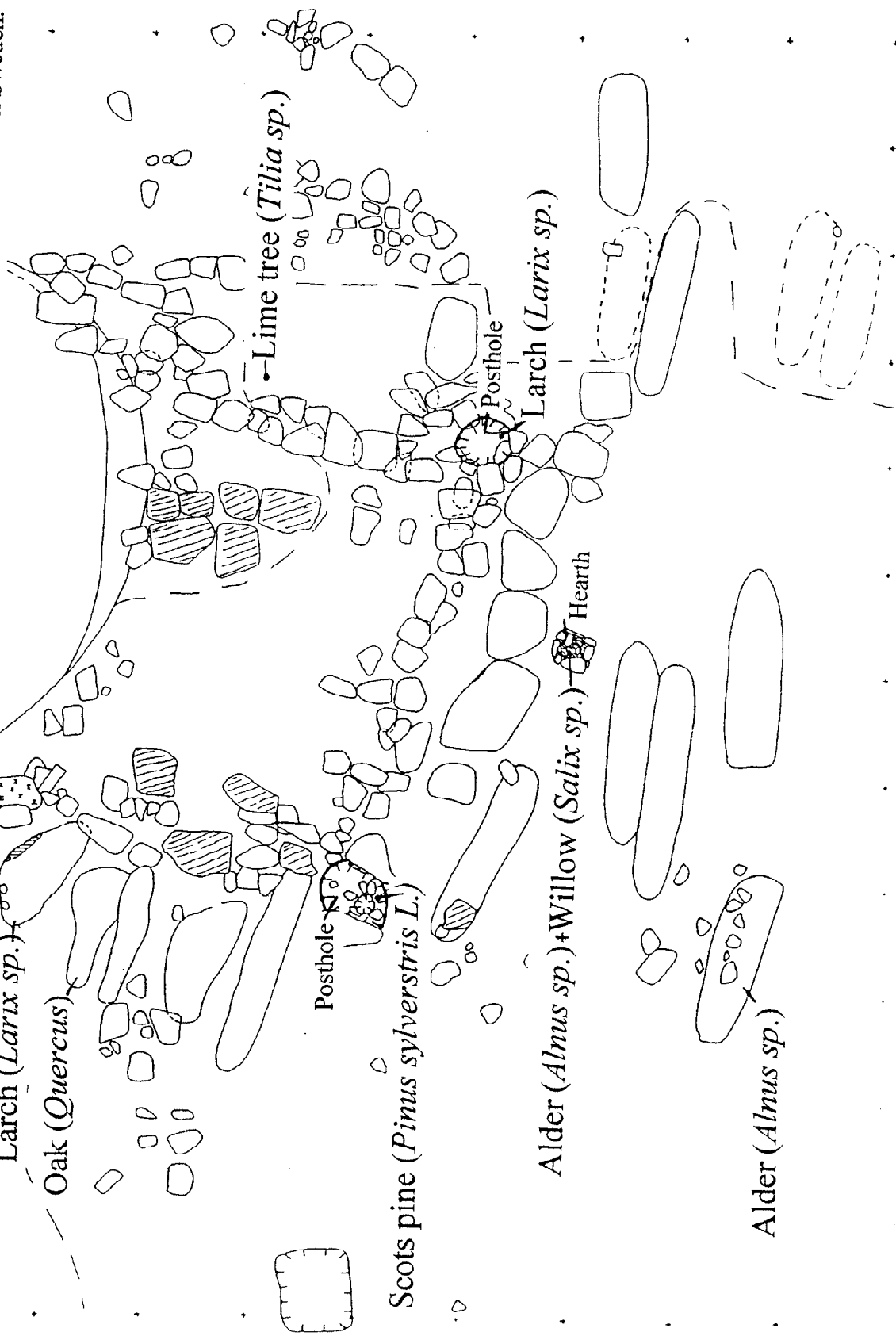
Alder (*Alnus* sp.) + Willow (*Salix* sp.)

Alder (*Alnus* sp.)

Stave-church

Pórarinsstaðir in Seyðisfjörður, Iceland Results from wood identification

The wood identifications was made by Dr. Nicola Macchioni at Istituto Per La Ricerca Sul Legno in Italy and by physicist Alf Bråthen in Sweden.

Stave-church

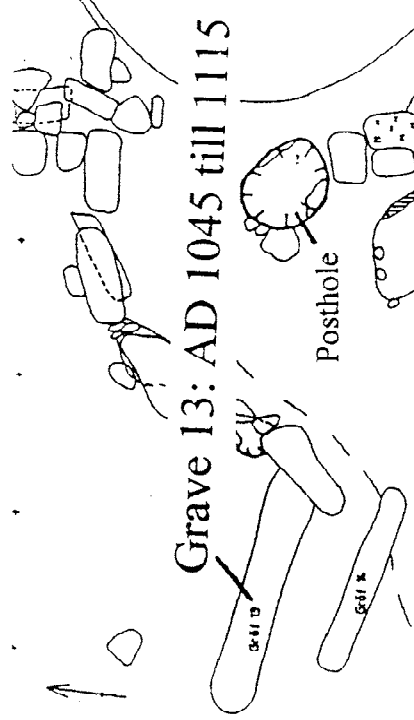
Þórarinsstaðir in Seyðisfjörður, Iceland

Results from radiocarbon dating

AMS technique, calibrated age

The analysis was made by Beta Analytic Inc. in Florida and by Radiological Dating Laboratory ir. at the Norwegian University of Science and Technology in Thronthheim.

Grave 13: AD 1045 till 1115

Posthole

Gráf 11

Gráf 17

Gráf 6

Gráf 12

Gráf 14

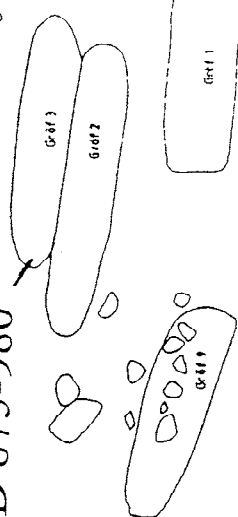
Posthole

Gráf 5

Posthole

Grave 3: AD 875-980

Hearth: AD 890-980

Gráf 3

Gráf 2

Gráf 1

Gráf 7

Gráf 4

Gráf 7

Gráf 7

Gráf 8

Þórarinsstaðir í Seyðisfirði

Jarðlagaskrá 1998.

Yfirborð: J 2, J 5.

Gjóska: J 1, J 15, J 17, J 19.

Hleðslur: J 3, J 11, J 24.

Þaktorf: J 28.

Gólf: J 4, J 13.

Kol og aska: J 8, J 9, J 22, J 26.

Grafir: J 14.

Rót: J 7, J 10, J 12, J 20, J 21, J 23, J 25, J 31.

Undirlag, hreyft: J 27, J 29, J 30.

Undirlag, óhreyft: J 6, J 16, J 18.

J stendur fyrir jarðlag.

Þórarinsstaðir í Seyðisfirði

Munaskrá 1998

Dags.	Nr.	Heiti hlutar	Efni	Fundarstaður			Lýsing	Greining
				X	Y	+		
18.06.99	MA98/1	Nagli	járn	51,80	60	20,08	2	Rónagli.
18.06.99	MA98/2	?	málmur	50,10	60,85	20,08	2	Málmplata.
22.06.99	MA98/3	kol	viður	51	62	19,92	2	
22.06.99	MA98/4	Gjall	járn	52,80	61	19,90	10	
22.06.99	MA98/5	Bein	bein	52,60	61,10	19,90	10	Brennt.
22.06.99	MA98/6	Blöðruþang	Þari	52,10	58,80	19,90	11	
22.06.99	MA98/7	Tönn	Tönn	57	55,5	19,37	2	Hrossatönn.
23.06.99	MA98/8	?	málmur	58	55,5	19,33	2	Í forvörslu.
24.06.99	MA98/9	Sýni		55,90	56,90	19,29	10	Ógreint.
24.06.99	MA98/10	?	málmur	56	52,5	19,29	2	Í forvörslu.
01.07.99	MA98/11	hurt	elfing	52,40	58,70	19,78	11	Fannst í vegg.
02.07.99	MA98/12	Kritarpípa	krit	58	52,5	19,22	10	Brot af legg.
02.07.99	MA98/13	?	málmur	57,7	52,6	19,21	10	
02.07.99	MA98/14	Gjall	járn	56,9	53	19,19	10	
02.07.99	MA98/15	Gjall	járn	58,8	53,7	19,23	10	
02.07.99	MA98/16	Hauskúpa	bein	52,60	57,8	19,69	3/11	Stök.
06.07.99	MA98/17	?	málmur	57,5	52	19,12	2	
06.07.99	MA98/18	Gjall	járn	57,4	52,2	19,14	2	
06.07.99	MA98/19	Nagli	járn	54,8	61,3	19,62	2	
06.07.99	MA98/20	Diskur	postulín	54,9	61,5	19,62	2	Tvö brot.
06.07.99	MA98/21	Tala	plast	55,10	61,5	19,62	2	
06.07.99	MA98/22	?	málmur	56,5	61,5	19,62	2	
06.07.99	MA98/23	Löm	járn	55,5	60,10	19,62	2	
06.07.99	MA98/24	Tönn	tönn	55,6	62,6	19,62	10	Hrossatönn.

06.07.99	MA98/25	Gjall	járn	58,9	52,5	19,17	10		
06.07.99	MA98/26	Flaska	gler	58,4	53,4	19,17	10	3 brot.	
06.07.99	MA98/27	?	málmur	58,4	53,5	19,17	10	Teinn, 32 cm.	
06.07.99	MA98/28	?	silfur	59	56,8	19,13	3	3 silfurvafringar.	Í forvörslu.
07.07.99	MA98/29	?	kopar	56,6	52,2	19,07	6		Í forvörslu.
07.07.99	MA98/30	Naglahaus	járn	58	52,7	19,07	21		
07.07.99	MA98/31	?	járn	57,9	53	19,07	21		
07.07.99	MA98/32	?	járn	57,7	52,7	19,07	21		
07.07.99	MA98/33	Aska	vidur	55,5	53	18,74	2		
07.07.99	MA98/34	Aska	vidur	55,65	53,2	18,74	2		
07.07.99	MA98/35	Sýni	?	55,4	53,6	18,74	2	Hvítur salli.	
07.07.99	MA98/36	Aska	vidur	55,2	53,3	18,74	2	Úr holu á sveði A.	Birki.
07.07.99	MA98/37	kol	vidur	52,85	58,9	19,58	3/22		
08.07.99	MA98/38	Bein		52,4	58,7	19,55		Úr gröf 3.	
08.07.99	MA98/39	Gjall	járn	60	58,3	19,9	3		
10.07.99	MA98/40	Bein		57,2	53	19,51	10		Dýrabein.
13.07.99	MA98/41	Málmur	járn	54,2	59,9	19,51	10	Litil járnplata með gati.	
13.07.99	MA98/42	Hagl	bly	55,15	60,3	19,51	2		
13.07.99	MA98/43	Nagli	járn	55,15	60,3	19,51	2		
13.07.99	MA98/44	Nagli	járn	55,8	62,65	19,51	3		
13.07.99	MA98/45	Bein		55,45	62,6	19,51	3		
13.07.99	MA98/46	Nagli	járn	56,45	59,6	19,51	3		
14.07.99	MA98/47	Nagli	járn	51,9	61,1	19,52	10		
14.07.99	MA98/48	?	málmur	52,10	61,18	19,52	10	Plata, 2x2 cm.	
14.07.99	MA98/49	Sýni				18,96		Úr gröf 4.	
14.07.99	MA98/50	Þráður	kopar	55,5	62,5	19,48	3		
15.07.99	MA98/51	Keramik	leir	55,45	62,55	19,47	3		
15.07.99	MA98/52	Tönn		56	61,7	19,47	10		Hrossatönn.
15.07.99	MA98/53	Nagli	járn	54,7	60,5	19,47	10		

15.07.99	MA98/54	Sörvistala	steinn	55,85	58,8	19,47	10		Í forvörslu.
15.07.99	MA98/55	Kritarpípa	krit	55,56	57,8	19,46	10	Brot af legg.	
15.07.99	MA98/56	Teinn	járn	57,9	58,30	18,91	22	Boginn, 30 cm.	Í forvörslu.
15.07.99	MA98/57	Gjall	járn	58	58	18,99	26		
17.07.99	MA98/58	kol	vidur	58,5	57,9		22	Úr stoðarholu 2.	Fura.
17.07.99	MA98/59	Bein		59	57,5			Í stoðarholu 2. Brennd.	Kindabein.
17.07.99	MA98/60	kol	vidur	58,6	57,9		3		
17.07.99	MA98/61	Teinn	járn	58,8	57,8		3	4 cm.	
17.07.99	MA98/62	Sýni	torf?	58,8	57,5		3	Mosalegt.	
17.07.99	MA98/63	kol	vidur	59	57,5	19		Í stoðarholu 2.	Fura.
17.07.99	MA98/64	kol	vidur	58,8	57,5	18,99	3/22	Við stoðarholu 2.	Fura.
17.07.99	MA98/65	Bein		56	62		3	Brennd.	Dýrabein.
17.07.99	MA98/66	Tönn		59,1	56,6		24		Hrossatönn.
17.07.99	MA98/67	Hagl	blý	56,4	62		3		
17.07.99	MA98/68	Nagli	járn	51,2	54,20	20,08	2		
17.07.99	MA98/69	Keramik	leir	51,20	52,70	20,06	2		
17.07.99	MA98/70	Tönn		59,1	56,6		2		Hrossatönn.
17.07.99	MA98/71	Gjall	járn	56,6	61,3.		2		
20.07.99	MA98/72	Keramik	leir	58,6	57,9	19,41	2		
20.07.99	MA98/73	Bein		54,6	62,1	19,41	3	Brennd.	
20.07.99	MA98/74	Bein?		57	56,5	18,6		Fannst í gróf 6.	
20.07.99	MA98/75	kol	vidur	58	56	18,6	3		
20.07.99	MA98/76	kol	vidur	57	56,5	18,7		Gróf 6.	
21.07.99	MA98/77	?	járn	54,8	62,05	19,38	3		
21.07.99	MA98/78	?		51,6	51,5	20,04	15		
21.07.99	MA98/79	Nagli	járn	51,8	53,2	20	15		
21.07.99	MA98/80	kol	vidur					Gróf 6.	
21.07.99	MA98/81	Bryni	flögub.	55,65	62,9	19,38	3		
21.07.99	MA98/82	Nagli	járn	51,9	52,2		10		

21.07.99	MA98/83	Kermik	leir	51,8	52,3		10		
21.07.99	MA98/84	Keramik	leir	51,8	52,3		10		
21.07.99	MA98/85	Nagli	járn	56,30	58,10	19,36	10		
21.07.99	MA98/86	Gjall	járn	55,5	59,2	19,36	28		
21.07.99	MA98/87	Bein		57,5	51,5	18,90	22		
21.07.99	MA98/88	Aska	vidur	57,5	51,5	19	22		
22.07.99	MA98/89	Nagli	járn					Gröf 7.	
22.07.99	MA98/90	Bein		57,5	57			Gröf 7.	
22.07.99	MA98/91	kol	vidur					Gröf 7.	Eik.
22.07.99	MA98/92	?	?					Hvítur flekkur í gröf 7.	
22.07.99	MA98/93	kol	vidur					Gröf 7.	
22.07.99	MA98/94	kol	vidur	57,5	53	18,88	3		
22.07.99	MA98/95	?	málmur	50,30	62,70	19,34	14	Ógreinanlegt.	Greni eða fura.
23.07.99	MA98/96	kol	vidur	57,7	56,7			Úr stodarholu 2.	
23.07.99	MA98/97	Gjall	járn	57,35	58,1		10		
23.07.99	MA98/98	Nagli	járn	51,4	57,1				
23.07.99	MA98/99	?	járn	57,5	52,5	18,97	10		
23.07.99	MA98/100	Nagli	járn	60	55	19,96	10		
23.07.99	MA98/101	Bein		52,4	55	19,96	10		
23.07.99	MA98/102	Bein		51,6	53,4	19,92	10		
23.07.99	MA98/103	Gjall	járn	55	62,5				
23.07.99	MA98/104	Nagli	járn	59,6	54,8	18,94	24		
27.07.99	MA98/105	?	járn	58,8	55,8	18,94	3		Í forvörslu.
27.07.99	MA98/106	?	járn	58,8	56	18,95	3		
27.07.99	MA98/107	?	járn	58,7	55,6	18,94	3	Tveir bitar.	
27.07.99	MA98/108	Bein		56	56	18,80		Gröf 10.	
27.07.99	MA98/109	kol	vidur					Gröf 10.	Birki.
27.07.99	MA98/110	Bein	51,4	53	19,95		10		
28.07.99	MA98/111	Keramik	leir	52,1	53,9	19,88	10		

28.07.99	MA98/112	Nagli	jám	52,1	53	19,88	10		
28.07.99	MA98/113	Bein		51,9	51,6	19,82	15		
28.07.99	MA98/114	Bein		52	51,4	19,84	15		
28.07.99	MA98/115	?	jám	52	53,1	19,82	10		
28.07.99	MA98/116	Bein		52	51,4	19,84	15		
28.07.99	MA98/117	kol	vidur					Gröf 9.	Birki.
28.07.99	MA98/118	Bein		53,8	54,4	19,85	10		
28.07.99	MA98/119	Bein		53,2	55	19,87	3		
28.07.99	MA98/120	Bein		53	54,9	19,85	3		
28.07.99	MA98/121	Bein		53,3	54,1	19,84	15		
28.07.99	MA98/122	Bein		50,9	51,2	19,87	10		
28.07.99	MA98/123	?	jám	53,8	64	19,67	15		
28.07.99	MA98/124	?	jám	51	63,9	19,88	15	Jámstykkki, nagli?	
28.07.99	MA98/125	Bein		52	51,4	19,84	15		
28.07.99	MA98/126	Bein		51,7	51,2	19,85	15		
29.07.99	MA98/127	Nagli	jám	55	57,1	19,74	10		
29.07.99	MA98/128	kol	vidur	52	53,5	19,87	15		
29.07.99	MA98/129	Bein						Gröf 10.	
29.07.99	MA98/130	kol	vidur					Gröf 10.	Eik.
29.07.99	MA98/131	kol	vidur	53,1	56,4	19,77	10		
29.07.99	MA98/132	Bein		53,6	52,8	19,80	10		
29.07.99	MA98/133	Bein		53,6	52,8	19,80	10		
29.07.99	MA98/134	Bein		50,7	51,1	19,92	10		
30.07.99	MA98/135	Bein		51,9	51,1	19,94	15		
30.07.99	MA98/137	?	jám	58,5	57,9	19,88	3		Í forvörslu.
30.07.99	MA98/136	kol	vidur	60,4	58,5	18,84	10		Fura.
30.07.99	MA98/138	Bein		52,1	53,4	19,84	10		
30.07.99	MA98/139	Bein		54	53,1	19,84	10		
30.07.99	MA98/140	Keramik	leir	53,5	52,9	19,76	15		
30.07.99	MA98/141	Bein		53,6	52,7	19,75	15		

30.07.99	MA98/142	kol	vidur	53,9	51,5	19,73	15		
30.07.99	MA98/143	Bein		53,2	52,3	19,81	15		
30.07.99	MA98/144	Bein		51,8	51,3	19,92	10		
31.07.99	MA98/145	Bein?						Gröf 11.	
31.07.99	MA98/146	kol	vidur					Gröf 11.	Lerki.
31.07.99	MA98/147	Bein		52,2	52,2	19,86	10		
31.07.99	MA98/148	kol	vidur	53,3	52	19,87	15		
31.07.99	MA98/149	kol	vidur	53	51,2	19,86	15		
31.07.99	MA98/150	Keramik	leir	52,9	51,2	19,86	15		
31.07.99	MA98/151	Tönn		61	56	18,82			Hrossatönn.
04.08.99	MA98/152	Nagli	járn	60	54	18,82			
04.08.99	MA98/153	kol	vidur	60	54,1	18,81	15		
04.08.99	MA98/154	kol	vidur	52,8	57,2	18,82	10		
04.08.99	MA98/155	Bein		55	56,5	18,84	15		
04.08.99	MA98/156	Bein		52	56,4	18,74	10		
04.08.99	MA98/157	kol	vidur	53,1	52,8	19	10		
05.08.99	MA98/158	kol	vidur	52,7	52,2	19,07			
05.08.99	MA98/159	Nagli	járn	52,5	51,2	19,07	15		
05.08.99	MA98/160	Nagli	járn	52,6	51,1	19,07	15		
05.08.99	MA98/161	kol	vidur	52,7	51,1	19,08	15		
05.08.99	MA98/162	kol	vidur	54,2	51,2	19,08	15		
05.08.99	MA98/163	kol	vidur	54,4	51,4	19,08	15		
05.08.99	MA98/164	Eldfaeri	tinna	56,6	57,4	19,25	28		
05.08.99	MA98/165	Nagli	járn	54,9	61,5	19,25	3		
05.08.99	MA98/166	kol	vidur	60,3	58,2	18,83	3		Fura.
05.08.99	MA98/167	Gjall	járn	58,5	57,9	18,83	26		
05.08.99	MA98/168	kol	vidur	58,3	57,7	18,83	10		
05.08.99	MA98/169	Bein		60,5	56,5	18,83	3	Brennt.	Dýrabein.
05.08.99	MA98/170	Nagli	járn	60,4	54,8	18,84	24		
05.08.99	MA98/171	Nagli	járn	60,2	55	18,83	24		

05.08.99	MA98/172	?	steinn	55,8	62,9	19,20	22	Fleygdur	
05.08.99	MA98/173	Gjall	járn	55,4	62,3	19,20	22		
05.08.99	MA98/174	Tönn		56,05	62,8	19,20	22		Hrossatönn.
05.08.99	MA98/175	kol	vidur	55,8	61,8	19,20	22		Fura.
05.08.99	MA98/176	Vidur		51,1	62,8	19,20	22		Lerki.
05.08.99	MA98/177	Gjall	járn	55,6	61,5	19,20	22		
05.08.99	MA98/178	Keramík	leir	55	53,1	19,71	15		
05.08.99	MA98/179	Bein		53,7	51,8	19,73	15		
05.08.99	MA98/180	Bein		52,9	51,7	19,78	3		
05.08.99	MA98/181	Keramík	leir	52,9	51,8	19,78	3		
05.08.99	MA98/182	Bein		52	52,5	19,80	3		
06.08.99	MA98/183	Aska	vidur	59	53,5				
06.08.99	MA98/184	?	járn	59	53,5				
07.08.99	MA98/185	Bein		53	52,5	19,72	10		
07.08.99	MA98/186	Keramík	leir	54	51,9	19,69	15		
07.08.99	MA98/187	Bein		54	51,3	19,81	15		
07.08.99	MA98/188	Nagli	járn	53,5	51,2	19,80	15		
07.08.99	MA98/189	met	bly	56,1	57,9	18,72	28		Í forvörslu.
07.08.99	MA98/190	kol	vidur	58,5	52,5	18,77			
10.08.99	MA98/191	kol	vidur	58,5	52	18,82			
10.08.99	MA98/192	Bein		54,4	52	19,84	10		
10.08.99	MA98/193	Bein		53,4	52	19,83	10		
10.08.99	MA98/194	Tönn		54,20	62,10	19,03	10		Hrossatönn.
10.08.99	MA98/195	Nagli	járn	60	54	18,72			
10.08.99	MA98/196	Nagli	járn	59	55	18,72			
10.08.99	MA98/197	Nagli	járn	61	57,90				
10.08.99	MA98/198	Bein		59,1	53,6	18,62			
11.08.99	MA98/199	Vidur		52,7	62,2	18,95	5		
11.08.99	MA98/200	Bryni	sandst.	57,20	61,80	18,96	5		
11.08.99	MA98/201	Nagli	járn	56,30	62,05	18,90	3		

11.08.99	MA98/202	Krítarpípa	krít	56,75	65,16	19,44	15	Brot af legg.	
11.08.99	MA98/203	Bein		53,5	51,1	19,68	19		
12.08.99	MA98/204	Nagli	járn	57,4	61,6	18,75	10		
12.08.99	MA98/205	Bein		57,70	61,75	18,68	22	Brennd.	Dýrabein.
12.08.99	MA98/206	Keramík	leir	55,15	66,32	19,5	10		
12.08.99	MA98/207	Nagli	járn	60,4	54,8	18,67	10		
13.08.99	MA98/208	?	járn	61,4	58	18,67		Plata, 4 x 5 cm.	
13.08.99	MA98/209	kol	vidur	60,6	58,6	18,67	10	Úr stoðarholu 3.	
13.08.99	MA98/210	kol	vidur					Brennd.	Dýrabein.
13.08.99	MA98/211	Bein		53,9	51,1				Í forvörslu.
13.08.99	MA98/212	Nagli	járn	60,20	53,10	19,62	10		
17.08.99	MA98/213	Nagli	járn	60,8	57,9	18,55	10		
17.08.99	MA98/214	kol	vidur					Úr stoðarholu 3.	
17.08.99	MA98/215	Tönn						Úr stoðarholu 3.	Svinatennur.
17.08.99	MA98/216	kol	vidur					Tvær tennur.	
18.08.99	MA98/217	?	kopar	60,5	58,5	18,57	10	Úr stoðarholu 3.	Fura.
19.08.99	MA98/218	Keramík	leir					Yfirborð, utan rústasvæðis.	Í forvörslu.
19.08.99	MA98/219	Keramík	leir					Yfirborð, utan rústasvæðis.	
19.08.99	MA98/220	kol						Yfirborð, utan rústasvæðis.	
19.08.99	MA98/221	Flaska	gler					Yfirborð, utan rústasvæðis.	
22.08.98	MA98/222	Viður						Stútur. Yfirborð, utan rústasvæðis.	
22.08.98	MA98/223	Steinkross	móberg					Úr stoðarholu 1.	Lerki.
14.08.99	MA98/230	kol	vidur					Úr eldstæði i kirkjugarði.	Birki og víðir.

*J stendur fyrir jarðlag, sbr. jarðlagaskrá 1998.